

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

ILONA MACHÁČKOVÁ

3. ročník – prezenční studium

Obor: český jazyk – speciální pedagogika

**DĚTSKÝ VYPRAVĚČ V PRÓZÁCH
EDGARA DUTKY, IRENY DOUSKOVÉ
A MICHALA VIEWEGHA**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Ďoubalová, Ph.D.

OLOMOUC 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Kateřiny Ďoubalové, Ph.D., s použitím uvedených zdrojů.

V Olomouci dne 19. června 2013

.....
Ilona Macháčková

Děkuji paní Mgr. Kateřině Ďoubalové, Ph.D., nejen za odborné vedení bakalářské práce, ale i za trpělivý, přátelský a vstřícný přístup.

OBSAH

Úvod.....	5
1 Literárně-teoretické pojetí pojmu vypravěč	6
1.1 Typy vypravěčů.....	8
1.1.1 Skrytý a odkrytý vypravěč	12
1.1.2 Promluvové pásmo vypravěče.....	12
1.2 Funkce vypravěče a funkce postav.....	13
1.3 Dětský vypravěč v próze 20. století	13
2 Životopis Edgara Dutky	14
2.1 U útulku 5	16
2.1.1 Vypravěč Ben	16
3 Životopis Ireny Douskové	19
3.1 Hrdý Budžes.....	20
3.2 Vypravěčka Helena	21
3.3 Hrdý Budžes a Bylo nás pět.....	25
4 Životopis Michala Viewegha.....	27
4.1 Báječná léta pod psa.....	28
4.2 Vypravěč Kvido	30
Závěr	37
Seznam literatury a použitých zdrojů	38
Anotace	

Úvod

Tématem předkládané práce je Dětský vypravěč v prózách Edgara Dutky, Ireny Douskové a Michala Viewegha. Cílem je vytvořit obecný přehled problematiky narátora a následně se zaměřit na dětského vypravěče v próze 20. století, především v díle Edgara Dutky - *U útulku 5*, Ireny Douskové - *Hrdý Budžes* a Michala Viewegha - *Báječná léta pod psa*. Analyzována budou nejen tato díla, ale i jejich autoři.

V první kapitole porovnáme teoretické přístupy vybraných odborníků k vypravěči a jeho typologiím. Budeme se zabývat narativní komunikací, rovněž si ujasníme promluvové pásmo i funkce vypravěče. Zjistíme, kteří autoři ve 20. století využili vyprávění dětskýma očima.

Druhou kapitolou představíme Edgara Dutku, scénáristu, dramaturga, režiséra animovaných filmů a spisovatele. Jeho matka byla v roce 1948 odsouzená za převaděčství k šesti letům vězení, a proto byl Dutka i se svou starší sestrou umístěný do břeclovského dětského domova. Dvouletý pobyt v útulku byl pro něj takovou zkušeností, že i s odstupem času dokázal zachytit atmosféru mezi sirotky a přenést ji do povídkového souboru *U útulku 5*. Budeme se zabývat tímto dílem, zejména si přiblížíme dětského vypravěče Bena.

Ve třetí kapitole zmíníme některé události ze života spisovatelky Ireny Douskové, která se v pěti letech dozvěděla, že její příbuzní byli vyvražděni v koncentračních táborech. Vyrůstala v době normalizace, a to bez vlastního otce, jenž emigroval do Izraele. Z autorčiny tvorby vybereme novelu *Hrdý Budžes*, kde nás bude zajímat vyprávění osmileté Helenky.

V závěrečné kapitole se pozastavíme nad životopisem úspěšného spisovatele Michala Viewegha, který prožil dětství a dospívání v normalizačním období, což mu bylo inspirací při psaní románu *Báječná léta pod psa*, v němž se zaměříme na vypravěče Kvida.

Pro práci jsme zvolili autory, kteří jednu ze svých próz vytvořili na základě vzpomínek na dětství, aby mohli prostřednictvím dětských vypravěčů vylíčit dopad totalitního režimu na svou rodinu. Dutka, Dousková i Viewegh vnesli do děl - *U útulku 5*, *Hrdý Budžes* a *Báječná léta pod psa* - komický nádech, který zlehčuje události 50. let u Dutky a 70. let u Viewegha a Douskové.

1 Literárně-teoretické pojetí pojmu vypravěč

V této kapitole se budeme zabývat literárně-teoretickým pojetím vypravěče. Budeme vycházet z děl a studií Tomáše Kubíčka, Shlomith Rimmon-Kenanové, Franze Karla Stanzela, Ladislavy Lederbuchové, Seymoura Chatmana, Wolfa Schmidta, Františka Všetického, Josefa Peterky, Tzvetana Todorova, Lubomíra Doležela, Klause Weimara, Richarda Walsche, Gérarda Genetta a Käte Friedemannové.

„Vypravěč je mluvčí nebo „hlas“ narativního diskurzu. Je tím, kdo ustanovuje komunikativní kontakt s adresátem vyprávění, je tím, kdo vypráví příběh.“¹ „Znaky narativního hlasu se omezují zejména na rozlišení času, „osoby“ a roviny.“²

Weimarova studie dokazuje, že nic není jednoznačné. *„Vypravěč je pouze ze zvyku personifikovaný postulát vyprávění.“* Podle Klause Weimara je třeba si uvědomit, že hlas, který má ve vyprávění prezentovat vypravěče, patří čtenáři.³ Richard Walsh též zpochybnil existenci narátora. *„Vypravěč je buď postava, která vypráví, nebo autor. Nic mezitím neexistuje.“⁴* Josef Hrabák ve své publikaci *Úvod do teorie literatury* používá pojmy: vševědoucí autor, autor pozorovatel, autor přímý účastník děje, nepřisuzuje tyto vlastnosti vypravěči.⁵

Problematika vypravování příběhu tkví ve výběru částí dění, což jsou situace, postavy, děje a jejich vlastnosti. O částech dění rozhoduje narátor. Autor vypravěči sice svěří příběh v podobě událostí, ale tvůrce sám se v tomto předloženém světě jako vybírající aktér neobjevuje. Narátor dává dění smysl tím, že vybírá jeho části, které spojí a jiným ubírá na důležitosti.⁶ Käte Friedemannová ve své studii *Erzählers in der Epik* vydané v roce 1910 uvádí, že vypravěč je ten, kdo čtenářům z pozice *„určitého hodnotícího, cítícího a vidícího člověka“* představuje svět, jak ho vnímá on, ale ne podle toho jaký svět ve skutečnosti je.⁷ Pro Friedemannovou není pojetí vypravěče jen základní podmínkou

¹ KUBÍČEK, Tomáš. *Vypravěč: kategorie narativní analýzy*. 1. vyd. Brno: Host, 2007, s. 17. ISBN 978-807-2942-152.

² GENETTE, Gérard. *Fikce a vyprávění*. 1. vyd. Brno; Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2007, s. 50. ISBN 978-80-85778-56-4.

³ WEIMAR, Klaus. Kde a co je vypravěč? *Aluze: revue pro literaturu, filozofii a jiné*. 2009, roč. 13, č. 1, s. 35. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: http://aluze.cz/2009_01/05_studie_weimar.php

⁴ WALSH, Richard. Kdo je vypravěč? *Aluze: revue pro literaturu, filozofii a jiné*. 2007, roč. 11, č. 1, s. 50. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: http://aluze.cz/2007_01/06_Studie_-_Walsh.php

⁵ HRABÁK, Josef. *Úvod do teorie literatury*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 66. ISBN neuvedeno.

⁶ SCHMID, Wolf. *Narativní transformace: dění, příběh, vyprávění, prezentace vyprávění*. 1. vyd. Brno: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2004, s. 25. ISBN 80-857-7841-6.

⁷ STANZEL, Franz, Karl. *Teorie vyprávění*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1988, s. 21. ISBN neuvedeno.

díla, zároveň je však primárním znakem, prostřednictvím něhož lze určit hranice literárních druhů.⁸

Narátor není totožný s původcem díla. „*Někteří naratologové tvrdí, že vypravěč nemůže být nikdy autor, dokonce i když vyprávění je autobiografií. Jiní říkají, že ačkoliv nemůžeme spojit s jistotou vypravěče s autorem, nemá smysl mluvit o autorovi, jako by byl on či ona nutně implikován v pohledu vypravěče.*“⁹ Podle Lubomíra Doležela není vypravěč zástupcem nebo alter egem autora, je narativní technikou, promluvovým typem, který je tvořen autorem, jenž do tvorby promítá své potřeby a cíle.¹⁰

Chatman ve své knize *Příběh a diskurs: narativní struktura v literatuře a filmu* uvedl šest účastníků narativní komunikační situace, a to: skutečného autora, implikovaného autora, vypravěče, fiktivního adresáta, implikovaného čtenáře a skutečného čtenáře. Podle Chatmana se skutečný autor se skutečným čtenářem nacházejí mimo narativní proces. V textu mají své zástupce, jimiž jsou implikovaný autor a implikovaný čtenář.¹¹ Tyto dva pojmy zavedl Wayn Booth. Implikovaný autor není vypravěč, ale výstižněji je to princip, který vytvořil vypravěče. Implikovaný autor nemůže ke čtenářům mluvit, postrádá hlas.¹² Rimmon-Kenanová ve své *Poetice vyprávění*, na rozdíl od Chatmana, považuje vypravěče a fiktivního adresáta za důležité účastníky narativní komunikace. Fiktivní adresát je podle Rimmon-Kenanové agent, k němuž se obrací narátor. „*Každá výpověď či záznam výpovědi předpokládá někoho, kdo ji vyslovil. Vypravěč je agent, který přinejmenším alespoň vypráví nebo provozuje nějakou činnost, která slouží potřebám vyprávění.*“¹³

---

⁸ KUBÍČEK, Tomáš. Kdo vypráví vypravěče? *Aluze : revue pro literaturu, filozofii a jiné*. 2007, roč. 11, č. 1, s. 42. [online]. [cit.2012-09-12]. Dostupné z:

http://www.aluze.cz/2007_01/05_Studie_-_predmluva_-_Kubicek.php

⁹ Tamtéž.

¹⁰ DOLEŽEL, Lubomír. *Narativní způsoby v české literatuře*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1993, s. 86. ISBN 80-202-0418-0.

¹¹ CHATMAN, Seymour. *Příběh a diskurs: narativní struktura v literatuře a filmu*. Brno: Host, 2008, s. 157. ISBN 978-80-7294-260-2.

¹² Tamtéž, s. 154.

¹³ RIMMON-KENANOVÁ, Shlomith. *Poetika vyprávění*. 1. vyd. Brno: Host, 2001, s. 95-96. ISBN 80-729-4004-X.

1.1 Typy vypravěčů

Určení typu vypravěče vyžaduje určitá kritéria, která Peterka v *Teorii literatury pro učitele* podal takto: účast v příběhu (vnitřní nebo vnější), postoj, spolehlivost, hledisko (vnější či vnitřní).¹⁴

Vypravěč vševědoucí stojí nad postavami, zná postavy lépe, než o sobě mohou prozradit ony samy. Pohlíží na události a děje z vnější perspektivy. Tento narátor zná celý příběh, tudíž má možnost naznačit čtenáři i děj budoucí. Disponuje s vlastním promluvovým pásmem, které se odlišuje od pásma postav časově i místem. Ve svém vyprávění využívá er-formu.¹⁵ Walsh ve své studii *Kdo je vypravěč* zmínil tuto myšlenku: „Vševědoucnost není vlastnost určité skupiny vypravěčů, nýbrž právě schopnost imaginace.“¹⁶ „Není to tedy vševědoucnost ve smyslu vědět vše o světě, který vyprávím, ale schopnost vše si o něm vymyslet.“¹⁷

Vypravěč personální vidí události stejně jako jedna postava, má k dispozici tedy jen vnitřní perspektivu a projevuje se er-formou. Vypravěčské pásmo s pásmem postav se prolínají. Užívá mnohdy vnitřního monologu formou nevlastní přímé řeči, či polopřímé řeči. Narátor vševědoucí se může střídat s personálním, z čehož vznikne zorný úhel několika postav. Tento typ vypravěče se využívá často v psychologickém románu.

Neosobní vypravěč (nebo také oko kamery) pouze popisuje prostředí a vnější charakteristiku postavy, zabývá se tedy vnější perspektivou. Pásmo vypravěče převládá nad pásmem postav. Pokud se v díle vyskytuje přímá řeč, tak vypravěč nepřidává komentáře. V české literatuře se tento typ vyskytuje jen velmi omezeně.

Vypravěč přímý je přímým účastníkem děje, je jednou z postav, která příběh prožívá, nebo jej prožila a současně jej vypráví. Rozdíl mezi promluvovými pásmy se stírá. Vypravěč může využívat jen vnitřní perspektivy. Ve vyprávění se vyskytuje ich-forma. Funkce tohoto narátora může být dvojitá: prožívající já a vyprávějící já. Vypravěč ve funkci prožívajícího já je jakoby vtažen do situace, kterou nyní prožívá. Ich-forma se v tomto

---

¹⁴ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta, 2006, s.152-153. ISBN 807290244X.

¹⁵ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H&H, 2002, s. 346. ISBN 80-731-9020-6.

¹⁶ WALSH, Kdo je vypravěč? *Aluze: revue pro literaturu, filozofii a jiné*. 2007, roč. 11, č. 1, s. 50. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: http://aluze.cz/2007_01/06_Studie_-_Walsh.php

¹⁷ KUBÍČEK, Tomáš. Kdo vypráví vypravěče? *Aluze: revue pro literaturu, filozofii a jiné*. 2007, roč. 11, č. 1, s. 43. [online]. [cit. 2012-09-28]. Dostupné z: http://www.aluze.cz/2007_01/05_Studie_-_predmluva_-_Kubicek.pdf

případě nazývá zpovědní. Pro vyprávějíci já je typická ich-forma autorská, díky které může narátor nejen vyprávět o situaci, ale i komentovat ji.¹⁸

Reflektor je vypravěč vyskytující se v nesouladu s hlediskem. Při vyprávění užívá subjektivizovanou er-formu přes vědomí postavy. Zatímco Lederbuchová považuje personálního vypravěče za totožný pojem s reflektorem, Peterka považuje reflektora za samostatný typ. Podle Peterky se reflektor liší od personálního narátora tím, že s postavou nesplývá. Reflektor přistupuje obdobně jako osobní vypravěč k polidšťování postavy, a také koriguje sympatie čtenáře k ní.¹⁹

Remmanová-Kenanová ve své *Poetice vyprávění* vychází z Genettovy klasifikace vypravěčů a určuje jednotlivé druhy podle narativní roviny, která je vypravěčovým působištěm, a jenž posuzuje v jaké míře se narátor podílí na příběhu, stupeň vnímání jeho pozice a spolehlivost. Je možné kombinovat různé typy vypravěčů.²⁰

Podle Genetta pohlížíme na vypravěče vševědoucího jako na „heterodiegetického“. Personálnímu vypravěči odpovídá pojem „homodiegetický“.²¹ Toto rozlišení vypravěče se týká jeho účasti, popřípadě neúčasti v příběhu. Genette dále určil narátora intradiegetického, který působí v širším rámcovém narativu. V opozici intradiegetickému vypravěči stojí extradiegetický typ, jehož vyprávění samo vytváří základní příběh.²²

Z hlediska spolehlivosti se vypravěč dělí na spolehlivého a nespolehlivého. Vyprávění příběhu spolehlivého vypravěče čtenář považuje za autoritativní sdělení fikční pravdy. U nespolehlivého vypravěče čtenář pochybuje o správnosti vyprávění. Existují různé stupně spolehlivosti. Ústředním důvodem nespolehlivosti jsou omezené vědomosti, osobní angažovanost a nesprávné uspořádání hodnot narátora.²³

Josef Václav Bečka v *České stylistice* uvádí, že vypravěč může být objektivní i subjektivní. Objektivní vyprávění je postaveno na zkušenostech umělce se současným prostředím a postavami, které reflektuje do vyprávění. V případě románů z minulosti

---

¹⁸ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1.vyd. Jinočany: H&H, 2002, s. 346-349. ISBN 80-731-9020-6.

¹⁹ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006, s. 153. ISBN 80-729-0244-X.

²⁰ REMMANOVÁ-KENANOVÁ, Shlomith. *Poetika vyprávění*. 1. vyd. Brno: Host, 2001, s. 101. ISBN 80-729-4004-X.

²¹ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006, s. 152. ISBN 80-729-0244-X.

²² WALSCH, Richard. Kdo je vypravěč. *Aluze: revue pro literaturu, filozofii a jiné*, 2007, roč. 11, č. 1, s. 48. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: http://www.aluze.cz/2007_01/06_Studie_-_Walsh.pdf

²³ RIMMONOVÁ-KENANOVÁ, Shlomith. *Poetika vyprávění*. 1. vyd. Brno: Host, 2001, s. 107. ISBN 80-729-4004-X.

si musí autor poznatky z určité doby osvojit, aby je mohl předat čtenářům.²⁴ Subjektivní vypravěč má možnost příběh doplňovat svými osobními poznámkami, může do něj vkládat své osobní pocity a hodnocení. Tímto subjektivním hlediskem je však omezen. Může využít ich-formu, která čtenáři potvrzuje skutečnost obsahu příběhu. Ich-formy užívají třeba pamětníci, kteří vykreslují své vzpomínky. Ich-forma nejlépe vynikne, pokud je vypravěč v 1. osobě zároveň hlavní postava. „*Vyprávění v první osobě nečiní obraz svého vypravěče explicitnějším, ale naopak ještě více implicitnějším. Ve vyprávění, kde vypravěč říká „já“, máme co činit s postavou, která mezi všemi ostatními postavami hraje zvláštní roli.*“²⁵ V románech s autobiografickým základem není ich-forma zcela na místě. Nemíjí třeba, aby autor příliš rozebíral své dobré nebo naopak špatné vlastnosti, užívá spíše er-formy.²⁶

František Všeticka v díle *Stavba prózy* posuzuje vypravěče z hlediska jejich existence v textu, kde se vyskytuje vypravěč personální nebo fiktivní. Personální narátor vystupuje jako jedna z postav a sled událostí popisuje v ich-formě, většinou nezasahuje do událostí, jen k nim přihlíží. Fiktivní vypravěč nezastupuje žádnou postavu, sled událostí také popisuje v ich-formě.²⁷

Friedman dělí vypravěče na osm typů, které jsou v protikladu showing a telling.²⁸ Podle těchto kritérií:

Mluví ke čtenáři autor v první nebo ve třetí osobě, postava v první osobě, či se zdá, že nemluví nikdo?

Používá se pro pohled na příběh pozice periferie, centra, nebo proměnlivé pozice? Jak vypravěč informuje čtenáře o příběhu – užívá autorských slov, myšlenek, pocitů, vjemů?

Jakým způsobem vypravěč obeznamuje čtenáře s myšlenkami, pocity a vjemy postav?

Jaká je pozice čtenáře k příběhu: blízká, vzdálená nebo proměnlivá?

---

²⁴ BEČKA, Josef, Václav. *Česká stylistika*. 1. vyd. Praha: Academia, 1992, s. 313-314. ISBN 80-200-0020-8.

²⁵ TODOROV, Tzvetan. *Poetika prózy*. 1. vyd. Praha: Triáda, 2000, s. 57. ISBN 80-86138-27-5.

²⁶ BEČKA, Josef, Václav. *Česká stylistika*. 1. vyd. Praha: Academia, 1992, s. 310-311. ISBN 80-200-0020-8.

²⁷ VŠETIČKA, František. *Stavba prózy*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství UP, 1992, s. 28.

ISBN 80-706-7203-X.

²⁸ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2006, s. 151. ISBN 80-729-0244-X. Míra vnímatelnosti vypravěče v textu je označena dvěma pojmy, a to telling a showing. Telling klade důraz na hlas vypravěče, jeho mluvnost, komentáře, fyzickou přítomnost. Showing redukuje přítomnost vypravěče na nejmenší možnou míru. Připomíná filmové záběry, díky věcnosti a konkrétnosti, což usnadňuje jejich vytvoření. Telling a showing se v textu prolínají.

Produktorskou vševědoucností nazývá to, když vypravěč nemá žádná omezení. Vypravěč má možnost flexibility vzhledem k možnosti podání příběhu, a také k rozvržení času. Do vyprávění může vkládat komentáře.

Odlíšnost neutrální vševědoucnosti od produktorské spočívá v tom, že vypravěč nezasahuje do vyprávění, čtenář si je však vypravěčovy přítomnosti vědom. Jedná se o vyprávění ve třetí osobě.

„JÁ“ jako svědek, zde role vypravěče, znamená pro svědka to, že zaujímá místo postavy v příběhu, do kterého je různou měrou zapojen. Svědek má značně omezenou možnost přiblížit se k jednání dalších postav. V příběhu je v roli pouze vedlejší postavy.

Pokud je „JÁ“ jako protagonista, tak vypravěč vystupuje v roli hlavní postavy románu, jeho pohyb příběhem od centra k periférii je omezen.

Mnohostná selektivní vševědoucnost tkví ve vynechání vypravěče z vyprávění. Příběh se ke čtenáři dostává díky myšlenkám jiných postav. Vznikne tak scénické vyprávění. Selektivní vševědoucnost spočívá v tom, že příběh je čtenáři představen jen díky myšlenkám jedné postavy.

Dramatického způsobu je užito, když se čtenář dozvídá pouze o pohybové a řečnické charakteristice postavy, nedozví se, co si myslí, nebo co cítí. Dialog však čtenáři může napovědět pocity postavy. Při kameře se zdá, že informace neprochází žádným výběrem. Vypravěč se postupně vytrácí z vyprávění.

„Friedman neprovedl důsledné rozlišení vypravěče a autora. Na jedné straně je Friedmanova koncepce zřetelně formulovanou typologií a z druhé strany by bylo možné přidat k jeho škále ještě jiné typy.“ Pomineme-li nedostatky ve Friedmanově typologii, je třeba vnímat jeho rozdělení jako důležité vyjádření k pojetí vypravěče, zvláště ve vztahu k různým způsobům utvoření narativu a jeho vlivu.²⁹

Stanzel ve své *Teorii vyprávění* rozlišuje typické vyprávěcí situace, dle kterých lze nastínit zobrazení zprostředkovanosti příběhu. Stanzelovo dělení se týká vyprávěcích situací v románu. Vyprávěcí situace ich-formy se vyznačuje tím, že zprostředkovanost vyprávění je umístěna uvnitř fiktivního světa postav v románu. Svět postav a vypravěče je totožný. Autorská situace je typická pro narátora nacházejícího se mimo svět postav. K zprostředkování dochází z vnější perspektivy. Personální vyprávěcí situaci prezentuje reflektor.³⁰

---

²⁹ KUBÍČEK, Tomáš. *Vypravěč: kategorie narativní analýzy*. 1. vyd. Brno: Host, 2007, s. 50-53. ISBN 978-80-7294-215-2.

³⁰ STANZEL, Franz, Karl. *Teorie vyprávění*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1988, s. 12-13. ISBN neuvedeno.

1.1.1 Skrytý a odkrytý vypravěč

Pro Chatmana je významnější určit prvky, které vymezují stupeň slyšitelnosti vypravěče, nežli začlenění vypravěče k určitému typu. V závislosti na vyšším počtu prvků je narátor slyšitelnější, tedy odkrytější. „*Při skrytém vyprávění slyšíme hlas, který mluví o událostech, postavách a prostředí, jeho vlastník však zůstává skryt v šeru diskursu. Vyprávěný příběh může vyjadřovat řeč či myšlenky postavy nepřímou formou, což ovšem předpokládá zprostředkovatele.*“³¹ Přisuzovat vypravěči stupeň minimálnosti, skrytosti nebo odkrytosti je rozhodující, obdobně jako stanovit hranici určitého typu.³²

Škála vnímatelnosti jde od skrytosti k maximální odkrytosti. Pokud je vypravěč skrytý, neznamená to, že je zároveň nepřítomný.³³

1.1.2 Promluvé pásma vypravěče

Epický text se skládá ze dvou druhů promluvových pásem, které přísluší vypravěči a postavám. „*Rozlišení promluvého pásma vypravěče a promluvého pásma postav je základním rysem textové výstavby epického díla.*“³⁴

Promluva v první osobě jednotného čísla ve vypravěčském pásmu je označována jako ich-forma. Tento způsob promluvy se týká přímého vypravěče ve skazovém vyprávění. Přímý vypravěč ich-formy se může stylizovat do dětské postavy, což je patrné například v díle *Bylo nás pět* Karla Poláčka.³⁵

Promluvé pásma ve třetí osobě jednotného čísla, tedy v er-formě, je příznačné vypravěči vševědoucímu, který předkládá čtenářům události, které vyznívají jako minulé a ukončené. Vypravěč si udržuje odstup k událostem pásma postav. Er-forma může ovšem patřit i vypravěči personálnímu.³⁶

Promluva v první osobě množného čísla – wir forma – se týká přímého vypravěče, jenž v podobě vyprávěcího já mluví za kolektiv, se kterým se ztotožňuje.³⁷

³¹ CHATMAN, Seymour. *Příběh a diskurs: narativní struktura v literatuře a filmu*. 1. vyd. Brno: Host, 2008, s. 206-207. ISBN 978-80-7294-260-2.

³² Tamtéž, s. 234.

³³ RIMMON-KENANOVÁ, Shlomith. *Poetika vyprávění*. 1. vyd. Brno: Host, 2001, s. 103. ISBN 80-729-4004-X.

³⁴ DOLEŽEL, Lubomír. *O stylu moderní české prózy: výstavba textu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960, s. 30. ISBN nevedeno.

³⁵ LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H&H, 2002, s. 121. ISBN 80-731-9020-6.

³⁶ Tamtéž, s. 80-81.

³⁷ Tamtéž, s. 349.

Velmi vzácně se můžeme setkat s vyprávěním ve druhé osobě jednotného čísla, du-formou.³⁸

1.2 Funkce vypravěče a funkce postav

Lubomír Doležel ve své knize *Narativní způsoby v české literatuře*, na základě funkčního modelu, přiděluje vypravěči a postavám funkce. Vypravěč má funkci konstrukční, jeho úkolem je zprostředkovávat autorovo dílo. Pomocí druhé funkce - kontrolní, vede výstavbu textu. Kontrolní funkce se netýká obsahové stránky promluvy postav, vypravěč nerozhoduje, co budou postavy říkat, či co si mají myslet. Z této funkce však vyplývá, že promluva postav je zařazena do promluvy vypravěče. Postavy mají akční funkci, která jim umožňuje schopnost jednat, tedy zasahovat do událostí a rozšiřovat děj. Druhá funkce postav je interpretační. Každá postava má svůj charakteristický přístup k fikčnímu světu.³⁹

„Přejetím funkce interpretační vzniká vypravěč rétorický, přejetím funkce akční – vypravěč osobní. Výsledkem je soustředění funkcí vypravěče a postavy v téže fikční osobě, která je zároveň zdrojem vypravěčského aktu i jeho konstruktem.“ Přímá a smíšená řeč se dostává do prvotních funkcí narátora, tím dochází k subjektivizaci vyprávění.⁴⁰

1.3 Dětský vypravěč v próze 20. století

S dětským vypravěčem se v české próze 20. století setkáváme v literatuře pro děti a mládež, ale rovněž v tvorbě autorů píšících intencionálně pro dospělé čtenáře. Dětský vypravěč se vyskytuje nejen v díle *U útulku 5*, *Hrdý Budžes* a *Báječná léta pod psa*, na které se soustředíme v naší bakalářské práci, ale také v knihách *Bylo nás pět* Karla Poláčka, *Ze života lepší společnosti* Josefa Škvoreckého, *Dlouhá kakaová řasa Jaroslava Formánka*.⁴¹ Dále potom v díle *Malý muž a velká žena* Věry Sládkové, *Smrt krásných srnců* a *Jak jsem potkal ryby* Oty Pavla, *Helimadoe* Jaroslava Havlíčka, *Babičky* Petra

---

³⁸ HRABÁK, Josef. *Úvod do teorie literatury*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s.66. ISBN neuvedeno.

³⁹ DOLEŽEL, Lubomír. *Narativní způsoby v české literatuře*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1993, s. 10-11. ISBN 80-202-0418-0.

⁴⁰ Tamtéž, s. 43-44.

⁴¹ SVOBODOVÁ, Jindřiška. *Dvacáté století očima dětského vypravěče*. Bohemica Posnanensia, 5, 2010, s. 257. ISBN 978-83-926152-7-9.

Šabacha, *Karolína: stručný životopis šestnáctileté Ivy Procházkové a Nemilovaná (Z deníku sedmnáctileté Perly Sch.)* Arnošta Lustiga...

Zatímco Tomáš Kubíček a Shlomith Remmanová-Kenanová obhajují existenci vypravěče v textu, tak Lubomír Doležel i Richard Walsch tuto tezi popírají. Walsch tvrdí, že narátor je buď postava nebo autor, přičemž v tomto pojetí se neshoduje s Lubomírem Doleželem, jenž považuje ztotožnění autora s vypravěčem za nemožné. Existuje několik typologií, z nichž je nejznámější Genettova, která dělí vypravěče na heterodiegetického, homodiegetického, intradiegetického a extradiegetického. Ladislava Lederbuchová a Josef Peterka používají klasifikaci, kdy se vypravěč dělí na: autorského, personálního, přímého, oka kamery. Peterka přidává do výčtu reflektora, ale Lederbuchová považuje tento typ za shodný s personálním vypravěčem. Promluva narátora může probíhat v ich-, er-, wir- a du-formě.

Životopis Edgara Dutky

Edgar Dutka se narodil v roce 1941 ve Vídeňském Novém Městě, avšak pochází z Břeclavi. Jeho matce, odsouzené roku 1948 za převaděčství, se podařilo utéct z vězení a ukrýt se v zahraničí. Putovala přes Rakousko do Austrálie, zatímco její děti začaly žít v břeclavském dětském domově. Dutka strávil v břeclavském útulku dva roky, potom si ho vzala do pěstounské péče matčina sestřenice s rodinou. Jeho sestra šla na učiliště.⁴² „*Měl jsem samou čtyřku a poněkud uvolněnou morálku. A teta si umanula, že to změní, což se jí do půl roku podařilo. Ale bylo to peklo! Do čtyř do rána se mnou seděla v kuchyni a já rýsoval a rýsoval, dokud jsem nic nerozmazal.*“ Bavila ho chemie, studoval tedy na VŠCHT v Pardubicích, studium však nedokončil. Pardubice pro něj znamenaly významné setkání s literaturou a divadlem. Pracoval v chemičce, spával v parku. Po vojně pracoval jako číšník v hotelu v Letovicích. Výčitky svědomí vůči tetě a strýci jej přivedly zpět ke studiu, tentokrát do Prahy. „*Napsal jsem pár povídek, jednu právě z dětského domova, jak jsme správkyni v řece topili kocoura, a byl jsem na scénáristice! Ta povídka v knize není, protože se mi ztratila. Škoda. Byla pěkně drsná.*“⁴³

Rok 1968 byl pro Dutku velmi významným milníkem, protože se setkal s matkou, kterou neviděl dvacet let, a to v Austrálii, odkud se po roce vrátil zpět do Československa.

Vystudoval filmovou a televizní scénáristiku na FAMU, což mu otevřelo cestu k filmovému studiu Barrandov, do studia Jiřího Trnky a Bratři v triku. Další kariérní posun ho přivedl k přednášení scénáristiky a dějin animovaného filmu na FAMU v Praze, kde dosud žije. V roce 2005 získal titul profesora.⁴⁴

Edgar Dutka v rozhovoru pro deník Právo uvedl „*Já jsem, myslím, dítě 20. století. Tím, že jsem se narodil v jedenačtyřicátém, jsem byl ještě v té staré totalitě německé a po osmačtyřicátém zase v totalitě komunistické.*“ Do roku 1989 byl druhořadý občan, což bylo především způsobeno matčiným vězněním z politických důvodů.

V rozhovoru dále prozradil, proč není jeho dílo prokládáno sentimentem. „*Já si myslím, že sentiment je trošku trapný. Člověk může citově strádat nebo se radovat, ale v literatuře, alespoň jak já to vidím, je lepší, když má člověk odstup a nerozpláče se nad vlastním osudem.*“ Přiznal, že jeho život byl sice prosycený dramatickými zážitky,

---

⁴² KOŠNAROVÁ, Veronika. *Edgar Dutka*. [online]. [cit. 2012-10-11]. Dostupný z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1646&hl=edgar+dutka+>

⁴³ VIEWEGHOVÁ, Šárka. Já nepíšu, já skládám. *Instinkt*. 2004, roč. 3, č. 48. s. 69-70. ISSN 1213-774X.

⁴⁴ KOŠNAROVÁ, Veronika. *Edgar Dutka*. [online]. [cit. 2012-10-11]. Dostupný z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1646&hl=edgar+dutka+>

ale nepovažuje tuto skutečnost za hořkou vzpomínku. V domově se po stránce svobody neměl špatně, chodil za školu, užíval si přírody a občas dostal výprask. „*Tím pádem to pro mě byly krásné zážitky a až s odstupem času jsem pochopil, že jiné děti měly jiný život.*“⁴⁵

1.4 U útulku 5

Soubor povídek, který vznikl v první polovině šedesátých let, z politických důvodů byl vydán o čtyřicet let později. Podnětem k sepsání knihy byla stará fotografie, kterou Edgar Dutka po letech našel ve skříni. Na fotografii je on se sestrou v době, kdy byly v dětském domově v Břeclavi. O této momentce se čtenář dozvídá v doslovu prózy *U útulku 5*.⁴⁶ V roce 2004 byla tato kniha nominovaná na Magnesium literu.

„*No a v jedné třesuté zimě, kdy už jsem měl akorát kilo chleba za korunu a šípkový čaj, jsem si vzpomněl na dětský domov, v kterém jsme se sestrou strávili dva roky potom, co matku zavřeli. Vybral jsem si z něho dvacet konfliktních zážitků a pustil jsem se do psaní.*“⁴⁷

1.4.1 Vypravěč Ben

Vypravěč a zároveň hlavní hrdina je sedmiletý Ben Klen. Z textu se dozvíme, že nosí brýle a kolik je mu let. Fotografie na obálce knihy znázorňuje, jak Ben vypadá, v textu se další vnější charakteristika neobjevuje. „*Kludia je moje sestra. Osin tady má sestru Melánii. Tutela a Jura Sabinu. Květa má Boženu a Božena Květu a jináč nic. Marx je sám. Čangaja je sám. Štěpán je sám. Ale ten už jde do dolů. Aj Zdeněk je sám. A já jsem byl skoro rok taky sám. Kludia chytla tuberu, zrovna když se měla jít učit na traktoristku.*“⁴⁸ Otec se jim nevrátil z války a matka byla uvězněna díky komunistickému režimu. Děj spadá do období let 1948-1950. V časovém úseku mezi rokem 1948 a polovinou padesátých let se uskutečnilo mnoho ortelů smrti a poprav, rozsudků odnětí svobody z politických důvodů, celé rodiny byly nuceny opustit své domovy. Lidé byli v táborech nucené práce.⁴⁹

---

⁴⁵ Sladký, Pavel. Edgar Dutka: V literatuře je sentiment trošku trapný. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2012-10-11]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/64633-edgar-dutka-v-literature-je-sentiment-trosku-trapny.html>

⁴⁶ DUTKA, Edgar. *U útulku 5*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003, s. 219. ISBN 80-7260-092-3.

⁴⁷ VIEWEGHOVÁ, Šárka. Já nepíšu, já skládám. *Instinkt*, 2004, roč. 3, č. 48, s. 68. ISSN 1213-774X.

⁴⁸ DUTKA, Edgar. *U útulku 5*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003, s. 160. ISBN 80-7260-092-3.

⁴⁹ TŮMA, Oldřich. Proměny komunistického režimu. In: *Slovník komunistické totality*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny; Ústav Českého národního korpusu, 2010, s. 10. ISBN 978-80-7422-060-9.

V povídkách *Sbohem, domove!* a *Návštěva* autor využil vševědoucího, skrytého vypravěče vystupujícího er-formou. „*Když vešel do pokoje, sestra seděla na gauči pod oknem a nevěděla, co má říct. V pokoji bylo všechno vzhůru nohama, šuplík u stolku byl vysypaný na podlahu. I jeho aktovka byla vysypaná. Učebnice a sešity se válely po zemi.*“⁵⁰ V dalších povídkách je personální vypravěč projevující se ich-formou.

Petr Hrtánek se ve své recenzi zmiňuje o tom, co je z textu díla *U Útulku 5* patrné a přidává i své poznatky. Benův jazyk je, stejně tak jako u všech dalších postav v povídkách, dotčený vulgarismy, slovy slangovými a argotem, na které měl vliv pobyt v útulku. Ve slovní zásobě vypravěče se vyskytují fonetické a morfologické defekty: šak, kdybysme. Vypravěčův jazyk ovlivňují dále hláskové, tvarové i lexikální dialektismy: gajdajú. „*Nejsou to jen typické a dnes často zaniklé obraty tehdejší obecné češtiny a jihomoravského dialektu, ale především znaky svérázné mluvy rakousko-moravského pohraničí, kde se mísila němčina, jidiš i převzaté výrazy z maďarštiny s místním nářečím.*“ Hrtánek uvažuje nad možností považovat knihu *U útulku 5* za fragmentární román, pohlíží na spojitost textů z hlediska fyzické, ale i tematické návaznosti. „*Soudržnost a provázanost povídek, jednotná vypravěčská pozice je dle mého subjektivního názoru dnes už v české próze dosti ohraná.*“ Recenzent nepovažuje příhody dětského vypravěče za výjimečné, postrádá v nich výraznější pointu. Předpokládá, že autor chce své čtenáře přimět „ke čtení mezi řádky“ a také zdůrazňuje, že chlapec by s ohledem na dobu, v níž žil, používal mnohem více nespisovné prostředky. Argot by měl mít v díle rovněž více prostoru. Hrtánek se domnívá, že je to kvůli dvojznačnému vnímání doby i Bena. Chlapec má rád své vychovatelky, i když od nich dostává nářez. Obdivuje Marxe (Macháčka), jenž zbožňuje spisovatele z období marxismu-leninismu, která však způsobila, že byl nadlouho odloučen od matky.⁵¹

Anna Dostálová, na rozdíl od Petra Hrtánka, spatřuje v díle svěžest povídek, jenž spočívá v jazyce a ve fabulích. Čeština je obohacena němčinou a různými českými nářečím. Vyprávění je překotné díky svým krátkým větám, které vystihují impulzivnost Benova vnímání a prožívání. „*Vlastní situaci, a situaci své matky, vnímá Ben dětskýma očima, v jejichž pohledu chybí ona protivná přidávaná přemoudřelost, kdy dětský vypravěč kvazinaivitou prosekává velké pravdy.*“⁵²

⁵⁰ DUTKA, Edgar. *U útulku 5*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003, s. 13. ISBN 80-7260-092-3.

⁵¹ HRTÁNEK, Petr. Všichni ti hajzlové, usoplenci, kriminálníci...*Host (Recenzní příloha)*, 2003, roč. 19, č. 10, s. 1-2. ISSN 1211-9938.

⁵² DOSTÁLOVÁ, Anna. Neútný útulek v roce 1948. *Tvar*, 2004, roč. 15, č. 14, s. 21. ISSN 0862-657X.

Benova přirovnání doslova ožívají v kontextu, jak jinak by se lépe čtenáři promítla Benova zkažená morálka, než těmito vyjádřeními: *Nohy slabé jak hajzlový pavouk. Ruky špinavé jak prase. Dýchala jak krmená husa. A stejně je blbá jak pučtok. Jako kdyby ju někdo pichl do prdele. Voda teplá jak chcanky.* Kromě přirovnání se v textu objevují i metafory, což přímo neodpovídá věku Bena. „*Tenkrát, když svítily světla na novém mostě dobrých tři sta metrů po proudu a k tomu ještě ty bílé drobký na vysokánsko letním nebi, voda byla teplá jak chcanky.*“⁵³

Kdo jiný než dětský vypravěč by mohl lépe vyobrazit dění „z domova“, jeho spontánnost, volnost, bezprostřednost, fantazie utváří jiný svět, zvláště pokud nevyrůstá v rodině a nemá stanovené správné hodnoty. Ben získá v domově první zkušenosti s alkoholem, nahotou, se záškoláctvím, krádežemi a kouřením. „*Řekl jsem mu, abysme šli radši nahoru. Ale on nechtěl jít. Zdeněk byl úplně opilý. Tak jsem tu flašku radši dopil, aby šel. Mně nebylo vůbec nic. Jenom jsem musel jít kolem zdi a na schodech jsem zakopl. Ve sklepě je tma jak v prdeli. Tam zakopne barkdo. Ale jídelna, to byla legrace, protože jídelna se hezky houpala. Jako flus na vodě.*“⁵⁴ Benovo nejoblíbenější jídlo je chleba s maggim. Chlapci hrají hry „To je dneska moje“, představují si, že to, co se nachází za výlohou může být jejich. Hrají si s tvrdým sušeným mlékem nebo na válku. Dopad druhé světové války se nejvíce projevuje v povídce *Jejich maminka*, kdy Jura s Benem, před pomalými krůčky Jurovy maminky z chudobince, která jde za svými dětmi, řeší, jak se tatínci nevrátili z války. Ben ze svého dětského pohledu nechápe, proč matka Jury a Sabiny nedokázala promluvit ani slovo, z jakého důvodu působí tak staře, a co způsobuje, že se tak třese. Pokud jde o matku Klaudie a Bena, chlapec od začátku doufá, že vše bude jako dřív, když měl vlastní rodinu. „*Díval jsem se jaký má správkyňě bezva pokoj. Klaudia mně říkala, že ten tlustý koberec je náš. A takové to broušené sklo taky. Klaudia říkala, že si každý od nás bere, co chce, i když je to tam zalepené a orazítkované. A potom, až se vrátíme, nebudeme mět nic. Ale nech! Budeme mět maminku. To nám bude bohatě stačit.*“⁵⁵ Když se Ben dozví od spolužáka zprávu z rádia, že jeho matka utekla z vězení, stále ještě doufá, že by se mohl i se sestrou vrátit domů, ale nic takového se nestane.

V poslední povídce odchází Ben do nové rodiny k vlastní tetě a strýci. „*Já mám děsnou radost, a když mám děsnou radost, tak mně nic nevadí. Chodím už tři dny s rukama*

---

⁵³ DUTKA, Edgar. *U útulku* 5. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003, s. 142. ISBN 80-7260-092-3.

⁵⁴ Tamtéž, s. 45.

⁵⁵ Tamtéž, s. 40-41.

*v kapsách a všichni za mnou loží jako psi. A to všechno proto, že tady už zítra nebudu. Ještě dneska budu u tety a u strýca a už tam budu pořád a už se do Domova nikdy v životě nevrátím.*⁵⁶

V díle *U útulku 5* se setkáváme s barvitě vylíčenými charaktery sirotků, jejichž zážitky nás rozesmějí, i když jsou v rozporu s mravními zásadami. Dutka dokázal i po letech zachytit atmosféru břevlavského dětského domova v 50. letech a věrohodně ji přiblížit čtenářům.

2 Životopis Ireny Douskové

Irena Dousková se narodila 18. srpna 1964 v Příbrami. Po narození dostala příjmení Freistadtová, které má již od dětství změněné na matčino. Rodinné zázemí vytvořila matka herečka a „nevlastní otec“ režisér.⁵⁷ Vystudovala práva na UK, ale nikdy se tomuto oboru nevěnovala. „*Já na práva šla vlastně už s tím, že to nikdy nebudu dělat. Že se budu snažit spíš přiblížit psaní a dostat se třeba někam do novin.*“⁵⁸ Po studiích pracovala v Praze jako dramaturgyně a následně přešla k novinářině. Působila v literárně-dramatickém spolku LiDi, jehož členové přednášeli své básně v pořadu *Co kdyby*, který se konal v pražské Viole a po roce s pozměněným programem v Rubínu. V roce 1991 zveřejnili recesní básnickou sbírku *Kadění* na dvou stech rolích toaletního papíru.⁵⁹ Členové sdružení LiDi tyto verše prodávali na Václavském náměstí v Praze, a to z důvodů neochoty nakladatelství vydat jejich sbírku, což se po dalším snažení podařilo. Vznikla sbírka *Pražský zázrak*, kterou vytvořili společnými silami Irena Dousková, Petr Ulrych, Lucie Lomová a Jan Reinisch. V roce 1997 vyšla první prozaická kniha Ireny Douskové *Goldstein píše dceři*.⁶⁰ Dousková také působila jako redaktorka měsíčníku *Maskil*, vydávaného Židovskou kongregací Bejt Simcha. Spisovatelka má „židovské kořeny“ z otcovy strany, přičemž se k židovství sama hlásí. „*Když je vám čtyři pět a dozvíte se nejenom to, že váš otec emigroval do Izraele, pročez ho už asi nikdy nevidíte, ale taky to, že jeho maminku, tatínka, bratra a celou rozvětvenou rodinu povraždili v koncentračních*

---

⁵⁶ Tamtéž, s. 213.

⁵⁷ MENCLOVÁ, Věra a kol. *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Libri, 2005. s. 145. ISBN 80-727-7179-5.

⁵⁸ NĚMEČKOVÁ, Alena. První báseň se jmenovala prase, říká autorka hry Hrdý Budžes. *Ona iDnes.cz* [online]. [cit.2012-12-11]. Dostupný z : http://ona.idnes.cz/prvni-basen-se-jmenovala-prase-rika-autorka-hry-hrdy-budzes-p4t-/spolecnost.aspx?c=A081130_183017_ona_ony_ves

⁵⁹ PŘIBÁŇOVÁ, Alena. *Irena Dousková*. [online]. [cit. 2013-01-31]. Dostupné z : <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1637&hl=Irena+Douskov%C3%A1+>

⁶⁰ *Irena Dousková*. Znojmo: Městská knihovna, 2007, s. 2-3. ISBN neuvedeno.

táborech, je to docela síla.“⁶¹ Dousková se s otcem setkala až v roce 1989 v Římě. „Po všech stránkách zvláštní a emocemi nabitý zážitek, mohla jsem vyjet jen na týden, povídali jsme si spolu celé hodiny. Jela jsem tam s tím, že si s ním některé věci vyřídím, ale našla jsem kousek sebe.“⁶² Žije v Praze a žíví se spisovatelskou činností. Vyšlo jí několik prozaických knih, přičemž na *Hrdého Budžese* volně navazují *Oněgin byl Rusák* a *Darda*.⁶³

2.1 Hrdý Budžes

„Jen tak na okraj, o Budžesovi psali recenzenti jako o novele, případně románu, tak padesát na padesát... Ale to opravdu není příliš podstatné, pro mě za mě, ať si tomu každý říká, jak chce.“⁶⁴ „Svérázný příspěvek k reflexi české společnosti prvních let sovětské okupace. Možná to měl zůstat neuveřejněný náčrt k většímu románu.“⁶⁵

Hrdý Budžes byl poprvé vydán roku 1998 a stal se krátce potom bestsellerem. Autorka považuje román za částečně autobiografický. *Hrdý Budžes* byl úspěšně zdramatizován a uveden na jeviště v roce 2003, scénář vytvořila Irena Dousková. Představitelkou Helenky se stala Bára Hrzánová, která obdržela cenu Thálie v roce 2003.⁶⁶ „Její malá školačka není kupodivu fraškovitá ani trapná. Herečka se nesnaží fyzicky proměnit v dítě. Stává se jím především dobře vystihnutým užíváním jazyka. Neposuzuje dětskou naivitu s výsměchem dospělého. Samotný román je velmi pevný a šťastný základ inscenace.“ Divadelní hra má v sobě více komičnosti a postrádá tragické zkušenosti hlavní hrdinky.⁶⁷

„Rozhodně nejde o žádný dvacet let opožděný boj s komunismem – to bych považovala za legrační. Nicméně v komunistickém režimu jsem žila do pětadvaceti, takže se k těmto rokům vracím a nějakým způsobem z toho čerpám.“ Počátečním impulzem pro napsání knihy bylo přemýšlení holčičky, které je v konfrontaci s uvažováním dospělých. Dívka vidí ve stěhování do Prahy výzvu a nový život, zatímco její rodiče

⁶¹ BEDNÁŘOVÁ, Veronika. Pořád trochu mimo. *Dousková.cz*. [online]. [cit. 2013-01-31]. Dostupné z: <http://www.douskova.cz/rozhovor/porad-trochu-mimo/>

⁶² *Krásný ztráty*. [online]. [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096002521-krasny-ztraty/212562250500020/>

⁶³ *Dousková.cz* [online]. [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.douskova.cz/knihy/>

⁶⁴ GILK, Erik. Já nevím, jak funguje vývrtka: Rozhovor Erika Gilka s Irenou Douskovou. *Tvar*, 2004, roč. 15, č. 18, s. 4. ISSN 0862-657X.

⁶⁵ DUŠKOVÁ, Anna. A Hrdý Budžes vytrval. *Literární noviny*, 1999, roč. 10, č. 4, s. 7. ISSN 1210-0021.

⁶⁶ Irena Dousková. Znojmo: Městská knihovna, 2007. s. 2-3. ISBN neuvedeno.

⁶⁷ TOBOLKOVÁ, Markéta. Budžes – hrdina, který vytrval. *Divadelní noviny*, 2002, roč. 11, č. 22, s. 6. ISSN 1210-471X.

se stěží loučí s městem, jenž pro ně znamenalo neodmyslitelné působiště.⁶⁸ „*Okresní město, divadlo, otec v emigraci – v tom jsem vycházela ze skutečnosti a ze svých vlastních tristních zážitků. Ale na druhou stranu není to žádný deníček taky si vymyslím jako kterýkoli jiný autor.*“⁶⁹ Intenzita vzpomínek na lidi, barvy, vůně pomohly autorce ke stylizaci do dětské vypravěčky. Podle Ireny Douskové nabízí dětský pohled možnost využití naivity a komičnosti.⁷⁰ „*Projevuje se tu trvalé autorčino téma „jinakosti,“ nezařazenosti, které se stupňuje i v dalších knihách.*“⁷¹ Tento text nelze považovat za učebnici dějepisu, přesto však citlivě zachycuje okamžiky každodenního života, které naznačují, jak se v době, kdy byl hlavou státu Gustav Husák, žilo.⁷² „*Gustav Husák organizoval politické provokace proti demokratům, nátlakovými akcemi vyháněl nekomunistické pověřence z jejich úřadů. Jistě se domníval, že na dlouhou dobu posiluje také svoji moc. Na Slovensku přímo řídil jak SNB, tak StB. Jako prezident se podřizoval všemu absurdnímu, co nařizovala Moskva.*“⁷³

2.2 Vypravěčka Helena

„*Helenka Součková, dojemně působivá, o svých kvalitách neustále pochybující „intelektuálka s uměleckými sklony“, která jakoby nahlas přemýšlí o všem, co ji během jednoho roku potkalo.*“⁷⁴ Hlavní hrdinka a zároveň vypravěčka je osmiletá dívka, vyprávějící ich-formou příhody ze svého života, které se dotýkají i osudů blízkých a známých lidí, díky kterým se dočteme něco málo o době první poloviny 70. let. „*Helenka vyrůstá v době normalizace, v onom zvláštním schizofrenickém období, kdy slova nabývala sama od sebe jinotajných významů a vzdalovala svět dospělých od průzračné čistoty naivního dětství.*“⁷⁵

Město, v němž Helenka žije, představí čtenářům jako Ničín, ve skutečnosti je to však Příbram.⁷⁶

⁶⁸ KOPÁČ, Radim. *Otočila jsem hlavu tím směrem: rozhovory se ženami: o literatuře a jiném*. 1. vyd. Praha: Protis, 2007, s. 46. ISBN 978-80-7386-002-8.

⁶⁹ Tamtéž, s. 48.

⁷⁰ BALAŠTÍK, Miroslav. „Jenom idiot je veselej pořád...“ *Host*, 2004, roč. 20, č. 6, s. 7. ISSN 1211-9938.

⁷¹ MENCLOVÁ, Věra a kol. *Slovník českých spisovatelů*. 2. vyd. Praha: Libri, 2005, s. 146. ISBN 80-727-7179-5.

⁷² SVOBODOVÁ, Jindřiška. Dvacáté století očima dětského vypravěče. *Bohemica Posnanensia*, 5, 2010, s. 260. ISBN 978-83-926152-7-9.

⁷³ MACH, Vladimír. Gustav Husák. *Totalita.cz*. [online]. Občanské sdružení TOTALITA.CZ, Copyright © 1999-2013. [cit. 2013-01-31]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_husakg.php

⁷⁴ SVOBODOVÁ, Jindřiška. Dvacáté století očima dětského vypravěče. *Bohemica Posnanensia*, 5, 2010, s. 260. ISBN 978-83-926152-7-9.

⁷⁵ HAMAN, Aleš. *Prozaické surfování*. Olomouc: Votobia, 2001, s. 193. ISBN 80-719-8493-0.

⁷⁶ DUŠKOVÁ, Anna. A Hrdý Budžes vytrval. *Literární noviny*, 1999, roč. 10, č. 4, s. 7. ISSN 1210-0021.

Z hlediska vnější charakteristiky má Helenka kudrnaté vlasy a je plnoštíhlá. O vnitřní charakteristice lze říci, že dívka oplývá na svůj věk bohatě rozvinutou schopností fantazie, která vždy narazí na realitu. Největší zklamání jí způsobí zjištění, že její hrdina, k němuž se s úctou obracela ve chvílích úzkosti a beznaděje, je pouze část verše. „*Hrdý Budžes nebyl ani indián, ani partyzán. Hrdý Budžes nebyl vůbec. Hrdý Budžes je jen – hrdý bud, žes. To je ještě horší než kdyby to byl komunista.*“⁷⁷ Martin Exner ve svém pokusu o hlubinnou interpretaci textu poukázal i na schopnost Helenky zachovat se amorálně. „*První Helenčin brutální čin je verbální (to straší malého bratříčka peklem), druhé dva fyzické, totiž zadupávání mravenců a rozbíjení hlemýžďů. Po druhém z nich se probudí její svědomí a ona si do krve rozdírá čelo o zed.*“⁷⁸

Díky rodičům hercům má přehled o divadelních hrách a především vybudovaný kladný vztah k nim. Rodiče si s Helenkou snaží vytvořit přátelský vztah, přičemž jim říká jménem. Matčina snaha o kamarádský přístup k dceři pochází zřejmě z nepřátelského vztahu se svou matkou. Nelze však říci, že by Kačenka měla pro Helenku pochopení, což může být způsobeno i tlakem doby a okolí.⁷⁹ Helenka má dvouletého bratra Pepíčka. Z příbuzných má nejraději dědečka Františka ze Zákopů, který je bývalý pan řídící a známí si ho velmi váží. Když je Helenka u babičky a dědečka v Zákopech, což jsou rodiče matky Kačenky, tak raději tráví čas s dědečkem, protože babička Míla nutí dívku k lásce k „vlastnímu otcí“, přičemž ona mu neřekne jinak než Freistein, nikdy ho neviděla a považuje za svého otce Pepu. Zákopecká babička navíc očerňuje Kačenku i Pepu. Malá hrdinka-vypravěčka má v Praze babičku Dášu, dědečka Pepu, tetu Martu. Teta Marta je od babičky Dáši sestra a kvůli druhé světové válce přišla o celou rodinu. Ukrývala svého manžela před gestapem, naštěstí se mu podařilo emigrovat do Ameriky, kam po 21. srpnu 1968 odjela i jejich dcera. „*Ona ale není žádná smutná, jenom už ji nebaví, jak všichni pořád bez ní jezdí do Ameriky, tak se rozhodla, že pojedede taky, protože už je v penzi, takže stejně nemá co na práci. Ted’ jenom čeká, až jí to Američani a komunisti dovolěj.*“⁸⁰ Teta Krausová posílala tu svoji žádost dvacet let každé rok a vůbec už si nemyslela, že ji to někdy doopravdy dovolěj. Už je stará, mnohem starší než babička Dáša, má bílý vlasy a je

---

⁷⁷ DOUSKOVÁ, Irena. *Hrdý Budžes*. 1. vyd. Brno: Petrov, 2002, s. 162. ISBN 80-7227-132-6.

⁷⁸ EXNER, Martin. *Hrdý Budžes*. Pokus o hlubinnou interpretaci prózy Ireny Douskové. *Tvar*, 2008, roč. 19, č. 18, s. 8. ISSN 0862-657X.

⁷⁹ Tamtéž, s. 8.

⁸⁰ DOUSKOVÁ, Irena. *Hrdý Budžes*. 1. vyd. Brno: Petrov, 2002, s. 48. ISBN 80-7227-132-6.

*celá vrásčitá. Ale pojede.*⁸¹ Z lidí ze svého okolí má Helenka nejraději pana Pecku, což je vedoucí sochařského kroužku. Na postavě Andrey Kroupové, která byla zprvu kamarádka Kačenky, je velmi výstižně ukázáno, co byli někteří lidé schopni udělat pro svou sebezáchovu. Andrea, nejprve zaujatá proti komunistům, jednoho dne opustí svého manžela, kvůli největšímu komunistovi v Ničíně, aby dosáhla postupu v kariéře.

Divadelníci, tedy i rodiče Helenky, se museli smířit se zákazy, jenž bránily jejich uplatnění v profesním životě. Byla od nich vyžadována schopnost podřídit se různým administrativním opatřením.⁸² „*Personální změny, při kterých byli skuteční tvůrci zpravidla nahrazováni oddanými straníky, zasáhly prakticky všechna divadla.*“⁸³ Helenčini rodiče ignorovali jakoukoliv akci pořádanou komunisty, měli k nim averzi. Matka zprvu hrála hlavní role, ale po neustále neochotě podřídit se systému ztratila úctyhodnou možnost pracovního uplatnění v divadle. „*Kačence zatím nikdo nic vošklivýho neříkal, ale v divadle se to dělá jinak. Spiknutí se pozná tak, že ten koho přestanou mít rádi, začne dostávat jenom samý čurdy a nakonec už nedostane vůbec žádnou roli. Hrát čurdy to znamená hrát ve Zkrocení zlý ženy místo tý zlý ženy její komornou. Kačenka teď v předposlední hře hrála právě nějakou komornou a v tý poslední hrála pani, která jednou přejde přes jeviště s bubnem a vůbec nic neřekne. Tak si myslím, že je Kačenka vopravdu v nebezpečí.*“⁸⁴

Helenky se dotýká svět dospělých, i když mu mnohdy vzhledem ke svým osmi rokům, nerozumí. Prořeknutí dospělých o sexu a politice si Helena odůvodní po svém. „*Dousková se nevyhýbá ani setkání s fenoménem smrti, vnášejícím při vši naivitě dětského prožitku do příběhu prvek existenciální vážnosti.*“⁸⁵ „*Jenže Kačenka, tak já říkám totiž mojí mámě, jenže Kačenka taky nevěděla, proč si to ta pani družinářka udělala. Tátovi potom v kuchyni říkala, že ji uštvaly ty svině. To asi myslela Rusové nebo možná komunisti, protože Rusové a komunisti jsou svině, ale nesmí se to říkat.*“⁸⁶ Za závěrečnou větu z tohoto úryvku, kterou si Barbora Hrzánová vybrala pro prezentaci při Thálii, přišly Hrzánové i Douskové trestní oznámení a útočné e-maily.⁸⁷

---

⁸¹ Tamtéž, s. 72.

⁸² JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989: IV. 1969-1989*. 1. vyd. Praha: Academia, 2008, s. 89. ISBN 978-80-200-1631-7.

⁸³ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989: IV. 1969-1989*. 1. vyd. Praha: Academia, 2008, s. 91 - 92. ISBN 978-80-200-1631-7.

⁸⁴ DOUSKOVÁ, Irena. *Hrdý Budžes*. 1. vyd. Brno: Petrov, 2002, s. 81. ISBN 80-7227-132-6.

⁸⁵ HAMAN, Aleš. *Prozaické surfování*. Olomouc: Votobia, 2001, s. 194. ISBN 80-719-8493-0.

⁸⁶ DOUSKOVÁ, Irena. *Hrdý Budžes*. 1. vyd. Brno: Petrov, 2002, s. 9. ISBN 80-7227-132-6.

⁸⁷ KOPÁČ, Radim. *Otočila jsem hlavu tím směrem: rozhovory se ženami: o literatuře a jiném*. 1. vyd. Praha: Protis, 2007, s. 45. ISBN 978-80-7386-002-8.

Helenčina slovní zásoba není vždy přiměřená jejímu věku: „*Irena Dousková sice dbá na omezenou zásobu a hlídá si stupeň obraznosti vyjadřování své vypravěčky, ale občas ujede tím nebo oním směrem.*“ Helenka by stěžila sestavila větu: „*Přes zimu si zvyknu na prázdný, černý, průhledný stromy...*“ V jiném případě bychom museli Helenku považovat za dívku s mentálním postižením, aby popsala metro tímto způsobem: „*To je prej takovej zakopanej vlak, do kterýho aby se mohlo nastoupit, tak se musí jet dolů po jezdících schodech, a když se pak vystoupí, tak se zase musí jet nahoru po jezdících schodech.*“ „*Někdy se mi totiž zdá, že ta malá vyprávěčka, vlastně není malá, ale hlupá, tak hlupá, jak se to autorce hodilo, aby jí fungovala ta ironia a napětí mezi tím, co se vykládá a co se ví.*“⁸⁸ Je třeba však říci, že jsou v knize věty, které svědčí o autorčině smyslu pro humor, jež je jemný, ale cudný.⁸⁹ V Helenčině jazykovém projevu se setkáváme s její nezkušeností, poukazující právě na to, že jde o dětskou vypravěčku. Helenka užívá přirovnání, která vypovídají o její naivitě a fantazii: „*Cestou, co trvá jen jako večerníček. Kačenka vyskočila jako čert z krabičky. Vypadá jako když se lebka usmívá.*“ V promluvě personální vypravěčky se vyskytují syntaktické prostředky, které upozorňují čtenáře na nevyzrálost její slovní zásoby: „*A včera zase nám řekla. Ale ta se umřela sama. Taková krásná. Žádná lakomá. Ještě zase už mrzutá.*“ Vulgarismům, které vysloví, nerozumí. V závěru knihy se Helenka loučí s Ničínem, stěhuje se s rodinou do Prahy. „*Ničín a Zákopy jsou místní jména se symbolickou hodnotou. Zákopy jsou bydlištěm babičky a místem každoročních rodinných oslav Vánoc. Chceme-li asociovat ke jménu Zákopy, pak nás napadnou spíše takové věci jako zákop a zákopová válka, hrob a zakopat nebo zakopnout než jméno obce, která je za kopci. Místní jméno Ničín má dva aspekty: ten první vede k slovesu ničít, což bezprostředně souvisí se všemi třemi sny Helenky; v jejím srdci obézní dívky bylo jistě mnohé zničeno... Druhý aspekt vede k adjektivu ničí. Helenka za sebou zanechá své rodiště s tak lehkým srdcem, jak to dokáže jenom dítě: její minulost nepatří nikomu.*“⁹⁰

---

⁸⁸ BURDA, Alois. Ze čtenářského deníku Aloise Burdy. Irena Dousková: Hrdý Budžes. *Tvar*, 1999, roč. 10, č. 8, s. 7. ISSN 0862-657X.

⁸⁹ DUŠKOVÁ, Anna. A hrdý Budžes vytrval. *Literární noviny*, 1999, roč. 10, č. 4, s. 7. ISSN 1210-0021.

⁹⁰ EXNER, Martin. Hrdý Budžes. Pokus o hlubinnou interpretaci prózy Ireny Douskové. *Tvar*, 2008, roč. 19, č. 18, s. 8. ISSN 0862-657X.

2.3 Hrdý Budžes a Bylo nás pět

„*Také Poláček vkládá svému chlapeckému vypravěči do úst zkomoleniny cizích slov, ale s poněkud jinou funkcí: měly nejen prezentovat dětskou naivitu, nýbrž zároveň svědčit o povaze drobných živnostníků a řemeslníků, kam rodiny poláckovské pětice patří. K posílení humorného účinku přispívá i zarámování příběhu prostředím maloměsta s celým jeho socio-kulturním koloritem – i v tom Dousková pokračuje v duchu Poláckově a v tradici české prózy vůbec.*“⁹¹ Inspirací pro zasazení děje do maloměsta byl Poláčkovi Rychnov nad Kněžnou. Příhody v románu *Bylo nás pět* jsou řazeny od jara do jara, děj se týká počátku 20. století. Jedenáctiletý Petr Bajza má malou sestřičku Mančinku a staršího bratra Láďu. Kromě matky a otce bydlí s rodinou služka Kristýna, které dal Petr přezdívku Rampepurda a kocour Tomáš. Otec vlastní obchod se smíšeným zbožím. Přesně vykreslené negativní povahové rysy patří závistivým příbuzným Vařekům, rovněž panu Fajstovi, důchodci, který kontroluje kluky v hygieně a slušném chování. „*Dětská groteska je prodloužením grotesky Okresního města. Groteska dětství a groteska dospělosti se prolínají.*“⁹²

Přímý vypravěč Petr Bajza je vychovávaný přísně, ale má své přátele, především partu kluků Čeňka Jirsáka, Josefa Zilvara, Antonína Bejvala a Edu Kemlinka. Vypravěčka Helenka má o kamarády nouzi, za svého nejlepšího kamaráda považuje dědečka Františka. V Hrdém Budžesovi není přátelský vztah dospělý s dítětem nic výjimečného, zatímco u Poláčka tomu tak není.

V obou knihách se setkáváme s vyprávěním malých školáků, ich-formou, které je obohaceno o fantazii a sny. Helenka si třeba představuje popravu Dalibora z Kozojed. Ve chvíli, kdy si rodiče stýskají nad svou situací: „*Co budeme dělat, když máme malé děti*“, Helenka odpoví: „*mohli byste nás třeba odvést do lesa jako Jeníčka a Mařenku*“.⁹³ Do vyprávění jsou vloženy její tři sny. Horečný sen Petra o Indii, jenž je způsobený spálou, tvoří více jak polovinu děje. Hrdinovi se, kvůli nemoci, stírá rozdíl mezi snem a realitou. Ve snu se chová stejně jako ve skutečnosti, vystupuje tam celá Petrova parta kluků i jeho první láska Eva Svobodová. „*Pasáž o nemoci, ve které významová linie románu vrcholí obsahuje řadu autobiografických jinotajů, které, nevysvětleny – pak rychle spadají do kratičkého třístránkového epilogu Petrovy*

⁹¹ HAMAN, Aleš. *Prozaické surfování*. Olomouc: Votobia, 2001, s. 193-194. ISBN 80-719-8493-0.

⁹² TROST, Pavel. Poslední próza Karla Poláčka. *Slovo a slovesnost*, 1947, roč. 10, č. 2, s. 109. ISSN 0037-7031.

⁹³ EXNER, Martin. Hrdý Budžes. Pokus o hlubinnou interpretaci prózy Ireny Douskové. *Tvar*, 2008, roč. 19, č. 18, s. 8. ISSN 0862-657X.

rekonvalescence.“⁹⁴ Refrénovité opakování vět „bylo nás pět“ a „zase je všechno na mně, ačkoli vůbec, ale vůbec nic nedělám“ lze považovat za alegorie.⁹⁵ Jazykové vyjadřování Petra Bajzy je ustrnulé ve zvyklostech, které ovlivňují výrazy hovorové i knižní. Podle Pavla Trosta se ve vyprávění Petra Bajzy střetávají dva protichůdné jazykové světy: jazyk ústní a jazyk knižní, jazyk mimoškolní a jazyk čítanek, hantýrka a učitelský žargon.⁹⁶

Petr užívá expresivních výrazů např. „*To se vr!, Mančinka*“. Jeho přetváření slov působí dojmem nevyzrálosti slovní zásoby a komičnosti: *holčenci, piliár, levolvér...* Vyprávění Helenky Součkové je zakončené, Petr Bajza své vyprávění ukončí větou bez tečky „*To se mně chce - spát* -“⁹⁷

Divadlo Antonína Dvořáka v Příbrami uvedlo a dodnes baví diváky nejen hrou Hrdý Budžes, ale i *Bylo nás pět*. Ve hře *Bylo nás pět* hrají rovněž pouze dospělí, což opět neubírá na kvalitě. „*Herci v sobě našli právě to srdce, v němž se ještě pere maminčina náruč plná pohádek s touhou po dobrodružství a prvních láskách.*“⁹⁸ Na motivy novely Karla Poláčka *Bylo nás pět* vznikl v roce 1994 i šestidílný seriál.

V *Hrdém Budžesovi* se zrcadlí dětství Ireny Douskové, která vyrůstala v období normalizace. Kniha Karla Poláčka *Bylo nás pět* je působivá v tom, že její autor dokázal vyobrazit radostné dětství, i když ji psal v době, kdy s jistotou věděl, že zemře v koncentračním táboře. Dousková se věnuje dívčí fantazii, Poláček se zabývá obrazotvorností chlapce.

---

⁹⁴ SVOBODOVÁ, Hana. *Karel Poláček nezemřel*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 2000, s. 70. ISBN 80-858-3472-3.

⁹⁵ Tamtéž, s. 72.

⁹⁶ TROST, Pavel. Poslední próza Karla Poláčka. *Slovo a slovesnost*, 1947, roč. 10, č. 2, s. 107-108. ISSN 0037-7031.

⁹⁷ Tamtéž, s. 71.

⁹⁸ *Divadlo Antonína Dvořáka Příbram*. [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.divadlopribram.eu/repertoar/bylo-nas-pet>

3 Životopis Michala Viewegha

„*Rozený humorista, originální ironik, vypravěč rodem, architekt prózy a mistr komické zkratky, tak je některými literárními kritiky nazýván Michal Viewegh.*“⁹⁹ Narodil se 31. března 1962 v Praze, kde Vieweghova matka studovala práva, a také hrála ve Vinohradském divadle, zatímco otec studoval VŠCHT, kterou úspěšně dokončil. Po studiích se odstěhovali do Sázavy a otec začal pracovat ve sklárnách.

„*Všech osm tříd základní školy jsem absolvoval se samými jedničkami, a od třetí třídy jsem navíc nosil brýle, takže na žádný z pozdějších třídních srazů jsem z pochopitelných důvodů nebyl pozván.*“¹⁰⁰ Viewegh odmaturoval na gymnáziu v Benešově. Po dvouletém studiu Vysoké školy ekonomické v Praze studii zanechal. Měl nejasnou představu o tom, že by mohl začít psát. Rozhodl se na základě dvou podařených slohových prací z gymnázia. „*Pak jsem dělal vrátného, měl jsem celou noc na čtení, a tehdy jsem začal skutečně soustavněji psát, chodit s tím za Petrem Bílkem do Mladého světa a tak. Tam se daly zažít zajímavé věci: třeba když jeden bosý lyrik začal v redakci vehementně předčítat svou poezii. Tehdy jsem se definitivně rozhodl, že budu prozaikem.*“¹⁰¹ Občas pracoval jako průvodčí vlaku. Rozhodl se pro další studium na filozofické fakultě UK, kde svůj obor český jazyk – pedagogika v roce 1988 úspěšně dokončil.¹⁰² Po vojně učil čtyři roky na základní škole Vladislava Vančury v Praze - Zbraslavi.¹⁰³ „*Učení mě docela bavilo - přinejmenším do doby, než jsem se od ředitele školy dozvěděl, že divadelní hříčka, kterou jsem sepsal pro účely školní akademie, je skrytým útokem na naše mladé kapitalistické zřízení. Dal jsem výpověď’...*“¹⁰⁴ Další uplatnění našel jako redaktor Českého spisovatele. Od roku 1995 je spisovatelem z povolání.¹⁰⁵ Žije v Sázavě.

---

⁹⁹ LADWIGOVÁ, Karla. Rozhovor s Michalem Vieweghem: Pobavit se literaturou aneb celebrity k večeři. *Tvar*, 1993, roč. 4, č. 27-28, s. 7. ISSN 0862-657X.

¹⁰⁰ *Michal Viewegh* [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.viewegh.cz/autor.php>

¹⁰¹ PEŇÁS, Jiří. Vždycky se mi to zvrhne v grotesku. *Mladý svět*, 1993, roč. 35, č. 4, s. 19. ISSN 0323-2042.

¹⁰² PŘIBÁŇOVÁ, Alena. *Michal Viewegh*. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=895&hl=michal+viewegh+<>

¹⁰³ HVÍŽĎALA, Karel. Rozhovor s Michalem Vieweghem: Bohužel jsem posedlý psaním. *Týden*, 1996, roč. 3, č. 18, s. 77. ISSN 1210-9940.

¹⁰⁴ *Michal Viewegh*. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.viewegh.cz/autor.php>

¹⁰⁵ PŘIBÁŇOVÁ, Alena. *Michal Viewegh*. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=895&hl=michal+viewegh+>.

„Michal Viewegh se sám a dobrovolně pasoval do role styčného důstojníka mezi vysokým uměním a kýčem.“¹⁰⁶ Pro Viewegha je důležitá zábavná funkce, pointování a atraktivita námětů.¹⁰⁷ Patří k předním spisovatelům současné české prózy, je národním vyslancem UNICEF, již několik let podporuje jeho programy. „Od roku 2006 pravidelně každý rok se svou manželkou vytváří panenku pro benefiční aukci panenek v rámci projektu *Adoptuj panenku a zachrániš dítě zaměřeného na podporu očkovacích programů pro děti v nejchudších zemích.*“¹⁰⁸

3.1 Báječná léta pod psa

Vydání *Báječných let pod psa* vedlo k nadšenému čtenářskému přijetí. „Viewegh už formulací titulu románu – *Báječná léta pod psa* – naznačil dvojznačnost svého vztahu k této době. *Báječné je mládí, doba je pod psa.*“¹⁰⁹ Autor v úvodu knihy předesílá čtenářům: „*Tento román – jako koneckonců většina románů – je obvyklou směsicí tzv. pravdy a fikce.*“¹¹⁰ Děj se odehrává v Praze a později i v Sázavě, v období let 1962 – 1991.¹¹¹ Tato mimořádná kniha byla poprvé vydána v roce 1992. Michal Viewegh za ni dostal o rok později cenu Jiřího Ortena, sám tento román považuje za melancholickou grotesku. Zatímco Vladimír Karfík tvrdí, že: „*Viewegh může o své próze stokrát říkat, že je to groteska, ale Báječná léta pod psa jsou všechno jiné, jenom ne groteskní.*“¹¹² Ladislav Čúzy se ke knize vyjádřil ve prospěch parodie. V *Báječných letech pod psa* nejde pouze o záznam dospívajícího chlapce v době normalizace, současně však hrdina-vypravěč groteskně a ironicky komentuje události, kterými je obklopen. Autor románu potvrdil svůj vypravěčský talent, pomocí detailů umí vytvořit svérázné postavy, které má i přes své laskavé karikování rád.¹¹³ „*Michal Viewegh psal o lásce rodičů a dětí, vnuků a prarodičů, otylých hochů a dospívajících dívek, manželů a manželek. O tom, že tahle láska a její všední trampoty přesahují ideologie. A že se leccos mění, ale ta láska, kterou spisovatelova*

¹⁰⁶ MACHALA, Lubomír. *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Brána, Euromedia Group k. s. – Knižní klub, 2001, s. 126. ISBN 80-7243-139-0 (Brána) a ISBN 80-242-0735-4 (Euromedia Group k. s. – Knižní klub).

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 127.

¹⁰⁸ ČTK. Michal Viewegh byl jmenován vyslancem dobré vůle UNICEF. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2013-03-05]. Dostupný z: <http://www.novinky.cz/kultura/225459-michal-viewegh-byl-jmenovan-vyslancem-dobre-vule-unicef.html>

¹⁰⁹ KARFÍK, Vladimír. *Báječná léta pod psa*. *Literární noviny*, 1993, roč. 4, č. 10, s. 7. ISSN 1210-0021.

¹¹⁰ VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007, s. 11. ISBN 978-80-7227-259-4.

¹¹¹ KARFÍK, Vladimír. *Báječná léta pod psa*. *Literární noviny*, 1993, roč. 4, č. 10, s. 7. ISSN 1210-0021.

¹¹² Tamtéž, s. 7.

¹¹³ LUKEŠ, Emil. Vieweghova melancholická groteska. *Tvar*, 1992, roč. 3, č. 51-52, s. 20. ISSN 0862-657X.

ironie převrací v trampoty, trvá.“¹¹⁴ V románu *Báječná léta pod psa* se objevují odkazy na jiná díla Michala Viewegha, zároveň autor poukazuje i na některé tituly českých a světových spisovatelů. „*Je to kniha v nejlepších tradicích jazykové a situační komiky. I dikce vět – a stavba vtipů! – tu připomene Tři muže ve člunu, zde Saturnina (často hlavně Kvidovy komentáře, tam Černé barony (Kefalínova cudná, ne cynická intelektuální skepse, s níž ohmatává trapnost života vojenského a PTP zvláště).*“¹¹⁵

Ladislav Čúzy pochybuje o uměleckých kvalitách této knihy. Způsob autorského vyprávění popisuje jako bezpříznakový. Volbu spisovatele propojit klasický realismus s moderní věcností považuje za nevhodnou. Tento román doporučuje především čtenářům nenáročným.¹¹⁶ Emil Lukeš se naopak vyjadřuje o *Báječných letech pod psa* jako o dílu vhodnému i pro náročné čtenáře: „*Na rozdíl od řady významných současných prozaiků nepíše Viewegh prózu nedějovou, kompozičně roztráštěnou, mozaikovitou, ale záměrně přímo s rozkoší vypravuje příběh, který je přitažlivý i pro širší publikum a přitom volí šťastnou, nepodbízivou polohu, jež potěší též čtenáře náročné.*“¹¹⁷

Existuje filmové i divadelní zpracování. Film je z roku 1997, ve stejném roce byl oceněn časopisem Cinema v Českém Ivu.¹¹⁸ Scénář k filmové adaptaci nenapsal Michal Viewegh, ale Jan Novák. Režisérem je Petr Nikolaev, v hlavní rolích se představila herecká esa Libuše Šafránková a Ondřej Vetchý. „*První dramatisaci Báječných let pod psa přivedla na svět Husa na provázku.*“¹¹⁹

---

¹¹⁴ JANÁČEK, Pavel. Groteska o velké lásce. *Nové knihy*, 1992, č. 44, s. 1. ISSN 0322-922X.

¹¹⁵ TYL, Jiří. Autorský subjekt jako osvoboditel (sebe sama). *Iniciály*, 1993, roč. 4, č. 36, s. 25. ISSN 0862- 6324.

¹¹⁶ ČÚZY, Ladislav. Čítanie pre nenáročných. *Kultúrny život*, 1993, roč. 27, č. 2, s. 9. ISSN neuvedeno.

¹¹⁷ LUKEŠ, Emil. Vieweghova melancholická groteska. *Tvar*, 1992, roč. 3, č. 51-52, s. 20. ISSN 0862-657X.

¹¹⁸ Česká televize [online]. Česká televize © 1996 – 2013. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/95045-bajecna-leta-pod-psa/29635414163/>

¹¹⁹ KRÍŽ, Jiří. Vieweghův divadelní text o sametové revoluci dávno ztratil na aktuálnosti. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/169001-vieweghuv-divadelni-text-o-sametove-revoluci-davno-ztratil-na-aktualnosti.html>

3.2 Vypravěč Kvido

Podle Genettovy klasifikace je možné vypravěče *Báječných let pod psa* zařadit k extradiegeticko-homodiegetickému typu, jenž se nevyskytuje v příběhu, přestože ho vypráví, ovšem předtím v něm byl. Narátor je jen jeden, a to identický s hlavní postavou Kvidem.¹²⁰ „Přes formálně objektivní rámec vyprávění ve třetí osobě se vlastně vše podstatné dozvídáme právě prostřednictvím Kvida, a tak je příběh subjektivizován s tím, že v myšlení a pocitech se autor se svým hrdinou ztotožňuje.“¹²¹ Lubomír Doležel se subjektivizaci vyprávění věnuje podrobněji v díle *Narativní způsoby v české literatuře*. Kvido užívá rétorickou er-formu.¹²² „Jedná se o osobního vypravěče – autorského vypravěče, který příběh komentuje a hodnotí.“¹²³

Vyprávění je retrospektivní. V prvním vypravěčském pásmu je vševědoucí vypravěč, který stojí nad jednáním postav se svým ironizujícím pohledem. Do druhého pásma patří Kvidovy dialogy s redaktorem.¹²⁴ Kvido se pokouší napsat humoristický román, ale redaktor jeho snahy stále kritizuje z hlediska přílišného výskytu narážek na společensko-politickou situaci. „Žádný politický, filozofický či vědecký názor nebo umělecký projev jen trochu se vymykající úzkému rámci oficiální ideologie či estetiky nemůže být zveřejněn.“¹²⁵ Kvido se snaží najít jiný námět než v jeho rodině, ale zjišťuje, že inspirace vlastní rodinou je pro něj nejlepší.¹²⁶ I když si Viewegh zachovává určitou autorskou distanci, propůjčuje Kvidovi některé reálie ze svého života, čtenáři se tedy dozvídají, že *Báječná léta pod psa* jsou Kvidovým dílem, stejně jako absurdní novela Případ dvanáctého patra. „Setkáme-li se v románovém textu s myšlenkou, že ironie

---

¹²⁰ PEŠINOVÁ, Lucie. *Postavy a vypravěč ve vybraných prózách reflektujících normalizaci*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Bohumil FORT.

¹²¹ LUKEŠ, Emil. Vieweghova melancholická groteska. *Tvar*, 1992, roč. 3, č. 51-52, s. 20. ISSN 0862-657X.

¹²² DOLEŽEL, Lubomír. *Narativní způsoby v české literatuře*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1993, s. 45. ISBN 80-202-0418-0.

¹²³ PEŠINOVÁ, Lucie. *Postavy a vypravěč ve vybraných prózách reflektujících normalizaci*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Bohumil FORT.

¹²⁴ ČÚZY, Ladislav. Čítanie pre nenáročných. *Kultúrny život*, 1993, roč. 27, č. 2, s. 9.

¹²⁵ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989: IV. 1969-1989*. 1. vyd. Praha: Academia, 2008, s. 38. ISBN 978-80-200-1631-7.

¹²⁶ VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007, s. 175. ISBN 978-80-7227-259-4.

je Kvidova parketa, nemůžeme ji chápat jinak než jako přesnou autorovu sebereflexi, neboť ironický přístup je mu nejvlastnější. ¹²⁷

Michal Viewegh, v rozhovoru pro deník Reflex v roce 1994, prozradil, co má s Kvidem společného a naopak v čem se od sebe liší. *„Hlavně jsem ale byl prvorozený synek, tak se mnou dělali to, co dělají všichni intelektuální rodiče. Dětem třeba říkají: Tenhle obraz namaloval Picasso, a myslí si, že to v těch dětech zanechá nějaký hluboký vliv. Možná že v tomhle směru jsem skutečně nějak poznamenaný. Další věci, která mě poznamenala, byla má tloušťka – já jsem byl příšerně tlusté dítě. Ale jinak jsem byl snad normální. Kvido si třeba pamatuje své duševní stavy v embryonálním stádiu, ale to je jen moje skrytá parodie Tolstého, jehož první vzpomínka údajně byla na to, jak ho přebalovali. Já si přirozeně nezapamatoval ani jedno ani druhé.* ¹²⁸

Kvido se narodil v roce 1962 jako nedonošené dítě. *„Moje matka,“ vyprávěl později Kvido, „nikdy v životě neodešla ze společnosti na toaletu, nešlo-li to udělat zcela nepozorovaně. A upřímně řečeno, značné rozpaky jí odjakživa působilo i docela obyčejné smrkání.“* *Této své intimní ostýchavosti, která v sobě měla cosi půvabně dívčího, vděčila Kvidova matka za vleklé záněty nosních dutin a močového měchýře, za tzv. návykovou zácpu a od dvacátého sedmého června roku devatenáct set šedesát dva tedy i za porod theatre – in.* ¹²⁹

Otec Kvida je inženýr a matka právnička se zálibou v herectví, jemuž se věnuje před odjezdem do Sázavy. Prarodiči Kvida z matčiny strany jsou dědeček Jiří, který pracuje v prezidentské kanceláři a babička Líba, jejíž náplní podzimu života je zdravý životní styl a cestování, kterými uvádí do rozpaků ostatní členy rodiny. Prarodiči Kvida z otcovy strany jsou dědeček Josef, jenž pracuje jako horník v Kladně a babička Věra, kožešnice.

Kvido uvede svou charakteristiku v rozhovoru s rodiči: *„Já vím, rozumíte, já vím, že jsem nesportovní, brýlatý, neohrabaný, tlustý a introvertní...“* ¹³⁰ Z textu vyplývá, že je nadprůměrně inteligentní, citlivý a má smysl pro humor. Ve čtyřech letech se naučí číst, přičemž si pročítá Michela de Montaigna nebo také Heinricha Bölla. Kvido má bohatou slovní zásobu: *„Odcizení mezi mnou a matkou roste jako muchomůrka*

---

¹²⁷ LUKEŠ, Emil. Vieweghova melancholická groteska. *Tvar*, 1992, roč. 3, č. 51-52, s. 20. ISSN 0862-657X.

¹²⁸ RULF, Jirí. Dejte šanci nepříteli! *Reflex*, 1994, roč. 5, č. 41, s. 46. ISSN: 0862-6634.

¹²⁹ VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007, s. 16. ISBN 978-80-7227-259-4.

¹³⁰ VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007, s. 79. ISBN 978-80-7227-259-4.

tygrovaná po vydatném dešti. Babička s neústupností doslova galileovskou trvala na svém.“ Vševedoucí vypravěč využívá spisovného jazyka, v oblastech dialogů je jazyk hovorový, vyskytují se v nich vulgarismy. Kvido i jeho otec se v průběhu románu občas vyjadřují anglicky či německy.

21. srpna 1968 byl Kvido u babičky Věry a dědečka Josefa v Praze, kterým uletěli andulky, přičemž venku projížděli tanky intervenčních vojáků. Babička Věra vysvětlila Kvidovi, že se venku točí film a Kvido s dědečkem šli vylepovat plakáty o ztracených andulkách. „*Ulice se již od ranních hodin 21. srpna plnily protestními nápisy, rozšiřovány byly hesla i letáky, jejichž společným jmenovatelem byla přiměřená slušnost, vtip, výstižnost a zkratkovitost.*“¹³¹ „*Podívej!*“ zvolal Kvido náhle: *Od Karlova náměstí přijížděly dva zelenohnědé kolové transportéry; v poměru k zaparkovaným automobilům se zdály chlapci hrozivě veliké. Dědeček zůstal trochu strnule sedět, avšak Kvido, který odjakživa považoval divadelní a filmové herce za své dobré přátele, vyskočil a vesele na ně mával. „Byl jsem zkrátka jeden z oněch osmi či devíti lidí v Praze, kteří se na interventy usmívali,“ řekl redaktorovi Kvido. „Škoda papíru,“ vrtěl hlavou redaktor. „Šetřte lesy!“*¹³²

Od 20. září do 25. listopadu 1968 je vyprávění zprostředkováno Kvidovým deníkem. Dne 22. září 1968, ve svých šesti letech, napsal: „*Otec i matka budou pracovat v sázavských sklárnách, kde se prý vyrábí světoznámé varné sklo pro domácnost a laboratoře. Budeme prý bydlet v podnikové vile s velkou prosklenou terasou a po práci se koupat v řece, která šumí hned pod okny, říkal otec. Pojedeme se tam prý zítra podívat. Matka se tvářila pochybovačně a říkala otci „Františku Hrubíne“.* Řekla mi, že to tehdy nebylo žádný natáčení, ale normální okupace. Babička řekla, že to nebyla okupace, ale pogrom na turisty.“¹³³ Kvidova rodina bydlí na prosklené terase vily Drábovky, která je v zimě promrzlá. Kvido „ve svém“ románu naznačuje i sociální situaci přátel jeho rodiny. Zita, kamarádka Kvidovy matky a babičky Líby, je primářka gynekologického oddělení v Praze, ale musí toto povolání opustit a stát se šatnářkou v kině Jalta. Otcův kamarád Zvára se přidal ke komunistům jen kvůli řádnému bydlení a pracovnímu uplatnění. Vyprávění je proloženo kromě deníkových záznamů i dramatickými dialogy. Formou divadelní hry je zprostředkována kupříkladu noční návštěva Kvidova otce

¹³¹ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989: III. 1958 -1969*. Praha: Academia, 2008, s. 45. ISBN 978-80-200-1583-9.

¹³² VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007, s. 32 - 33. ISBN 978-80-7227-259-4.

¹³³ VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007, s. 36. ISBN 978-80-7227-259-4.

pod okny porodnice, kde se matce narodil syn Paco, zatímco Kvido leží se zápallem plic v protější budově.

MATKA (záměrně velmi hlasitě): Mám si tedy myslet, že jsi jel v noci třicet pět kilometrů skrze stáda srnek jenom proto, aby ses zeptal, jak tvůj starší syn pečuje o svůj chrup? Školní zubař by ti v tom případě měl koupit bonboniéru.

(Uvnitř pokoje se ozve salva smíchu)

OTEC (s úsměvem): Proto ne. (Zvážní) Přijel jsem, abych ti něco důležitého řekl.

MATKA: Co se stalo? (Polekaně) Rozbil se teplomet?!

OTEC: Ale ne. Nechci to za každou cenu dramatizovat, ale radši si na to sedni.

MATKA (vyděšeně): Ježíšikriste! (Sedá si a ztrácí otce z očí) Snad jsi nevstoupil do strany?! (Polohlasem k ženám na pokoji) Ten chlap mi snad zastaví laktaci! (Hlasitě) Jsi tam?

OTEC (hlasitě): Jo.

MATKA (prudce stoupá): Ty jsi vstoupil do strany?!

OTEC: Ne, blázníš? Co máš pořád s tou stranou?

MATKA: Tak co je, proboha?

OTEC (slavnostně): Přihlásil jsem se na VUML.¹³⁴

MATKA: Zbláznil ses? Proč na VUML?

OTEC (s úsměvem vytahuje svazek klíčů): Aby nám dali byt.

MATKA (ohromeně): Byt??

ŽENY (stejně ohromeně): Byt!!

(Opona)¹³⁵

„Snad právě v onom umění rozesmát by se mohli Kvido a jeho rodina stát následníky hrdinů Haškových, Poláčkových, Jirotkových či Škvoreckého a trvale vstoupit do čtenářského povědomí.“¹³⁶

Kvido vypráví o problémech svého otce. Šperk, který neprávem rozhoduje o osudu lidí, přidělil otci dům se zahradou. Ovšem daní za vilu pod Skřivánkem a pracovní pobyty v zahraničí je povinnost věšet vlajky, vlastnit vlčáka a hrát fotbal.

¹³⁴ Večerní škola marxismu-leninismu

¹³⁵ VIEWS, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007, s. 55. ISBN 978-80-7227-259-4.

¹³⁶ LUKEŠ, Emil. Vieweghova melancholická groteska. *Tvar*, 1992, roč. 3, č. 51-52, s. 19. ISSN 0862-657X.

Míru ústupků potvrzuje vyličená panická hrůza matky ze psů a otcova nemotornost. Ovšem po táboráku s Pavlem Kohoutem se situace rodiny změní k horšímu. „*Teprve potom co Pavel Kohout a jeho žena Jelena zasvětili své hosty do posledního vnitropolitického dění a mimo jiné je seznámili se skutečností, že jsou velmi často sledováni Státní bezpečností, uvědomil si Kvidův otec, do jak vážné hry se – byť jako divák – dostal. Aby nějak zaměstnal své ruce, ujal se otáčení rožně, ale nadšené gurmánství, které přitom předstíral, nedokázalo jeho nervozitu beze zbytku zakrýt.*“¹³⁷ Potom, co viděl Šperk, jak Kvidova rodina opouští Kohoutovu zahradu, musel jít otec k výslechu Státní bezpečnosti a následně začal pracovat jako vrátný. Stále častěji se věnoval práci se dřevem. Začal šeptat, byl paranoidní, což se mu rozvinulo v psychózu. Práce se dřevem nyní spočívala ve výrobě vlastní rakve.

Další důležitou součástí Kvidova vyprávění je jeho vztah k Jarušce Mackové, se kterou se setkává v sázavské školce, chodí spolu do školy, recitují S. K. Neumanna, v zimě sáňkují na kopci Skřivánku, absolvují spolu bramborovou brigádu. Kvido se ovšem postupem času začne bát, že o něj Jaruška nestojí.

*Kvida zatím trápilo jen to, že by vedle Jarušky, která chtěla naopak pokračovat až do deváté třídy, mohl po prázdninách sedět některý z jejích velkých, svalnatých spolužáků. Všeljak tuto představu rozvíjel a domýšlel, takže se pro něj brzy stala zdrojem takřka nesnesitelné trýzně. Všechny ty silné, vychloubačné uhrovité kluky s rašícími kníry už předem nenáviděl. Současně, kdykoli nechtěně porovnával své zřídka a na pyžamu se vzorkem i snadno přehlédnutelné poluce s těmi každodenními příhodami povodňového charakteru, které údajně prožívali oni, si s nemalým hněvem připomínal babiččinu bezmasou, a tudíž – domníval se – neplnohodnotnou kuchyni.*¹³⁸ Kvido napsal svou první povídku a pojmenoval ji Samoobsluha Krutost, přičemž vycházel z představy, že je společně s dalšími nemluvicími chlapci představován jako zboží, jehož kvalitu posuzují dívky, včetně Jarušky, která ho nechce. Povídku dal přečíst Pavlu Kohoutovi, který byl přes své počáteční rozpaky příjemně překvapen. „*My přece mluvit můžeme – a to je taky naše jediný štěstí!*“ řekl Kvidovi a se smíchem mu předvedl vrstvu svého podkožního tuku. „*Uvidíš, že každá ženská se dá našťestí ukecat.*“¹³⁹

Kvido získal srdce Jarušky a skončil se studiem ekonomie, k čemuž mu dopomohlo otištění povídky v Mladém světě. Rozhodl se prozatím pracovat jako vrátný v sázavských

---

¹³⁷VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007, s. 116. ISBN 978-80-7227-259-4.

¹³⁸ Tamtéž, s. 108.

¹³⁹ Tamtéž, s. 116-117.

sklárnách, než z něj bude spisovatel. Kidova matka chtěla otci pomoci odstranit duševní nemoc, přičemž nejlepší řešení spatřovala v dítěti, a tak počal Kvido s Jaruškou dítě, oženil se s ní a narodila se jim dcera Anička. Kvidův otec pro ni sice vyrobil hračky ze dřeva, ale nepomohlo mu to. „*Naštěstí se však brzy objevilo cosi jiného, co Kvidova otce v příštích letech přivedlo od myšlenek na smrt, ne-li snad hned do samého středu života, tedy alespoň na jeho okraj – totiž sovětská perestrojka.*“¹⁴⁰

Román je zakončený třístránkovým epilogem, shrnujícím chronologicky osudy Kvidovy rodiny od června 1989 do října 1991.

Podzim roku 1989 byl plný veřejných demonstrací. Lidé stále častěji vyjadřovali svůj nesouhlas s politickou situací. „*Posledním podnětem k rozhodnému vystoupení proti režimu byl brutální policejní zákrok proti demonstrujícím studentům a dalším mladým lidem na Národní třídě 17. listopadu 1989. Národní třída se stala roznětkou k politickému zvratu, který byl v duchu dobového romantismu a euforie označen za sametovou revoluci.*“¹⁴¹ V prosinci 1989 Gustav Husák odstoupil z čela republiky a prezidentem byl zvolen Václav Havel. V lednu následujícího roku došlo ke zrušení StB.¹⁴² Paco si vyzkoušel studium filozofie, studijní pobyt v USA, členství v anarchistickém hnutí a následně i své špatné řidičské schopnosti, které má otec i Kvido. Soudruh Šperk se pokusil spáchat sebevraždu. „*6. prosince je svítící transparent¹⁴³ definitivně odstraněn. Téhož večera zamíří soudruh Šperk hlavní lovecké pušky na svůj pravý spánek a stiskne spoušť. Střela však šťastnou náhodou mine cíl, takže jediným následkem tohoto sebevražedného pokusu, jak později konstatuje lékařská zpráva, je dočasně zalehlé pravé ucho. Po krátké rekonvalescenci kupuje soudruh Šperk na aukci konané v rámci tzv. malé privatizace objekt restaurace zvané Myslivna za vyvolávací cenu 3 240 000 Kčs.*“¹⁴⁴ Kvidův otec v roce 1990 konečně získal zaměstnání, které si zasloužil. 10. října 1991 Kvido odevzdal rukopis do Československého spisovatele.

„*Bez ironie: leccos v Báječných letech pod psa bych dnes napsal jinak a snad i lépe (nebo taky ne), ale i tak je to stále kniha mého srdce – jak by ne, když v ní mám většinu příbuzenstva (dědeček Josef, babička Věra i otec už bohužel žijí jenom na jejich stránkách).*“

---

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 183.

¹⁴¹ HARNA, Josef a FIŠER, Rudolf. *Dějiny českých zemí II: od poloviny 18. století do vzniku České republiky*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1998, s. 252-254. ISBN 80-716-8522-4.

¹⁴² Tamtéž, s. 256-257.

¹⁴³ SLÁVA KOMUNISMU

¹⁴⁴ VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007, s. 190. ISBN 978-80-7227-259-4.

Mám ten román rád, i proto, že je plný pozitivní energie. Je to příběh z časů mého mládí, kdy jsem ještě věřil ve šťastné konce.

Je to příběh z dob, kdy všechno kromě socialismu bylo ještě báječné...¹⁴⁵

Michal Viewegh umožňuje čtenářům prostřednictvím Kvida v *Báječných letech pod psa* nahlédnout do míst svého dětství, jenž se nachází především v Sázavě, a která mu byla inspirací pro vznik románu, reflektujícího normalizaci.

---

¹⁴⁵ VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007, s. 9. ISBN 978-80-7227-259-4.

Závěr

V naší bakalářské práci jsme vytvořili obecný přehled různých literárně-teoretických pojetí vypravěče, abychom mohli získané poznatky aplikovat ve vybraných prózách Edgara Dutky, Ireny Douskové a Michala Viewegha.

Povídkový soubor *U útulku 5* zahrnuje zážitky personálního vypravěče Bena, kromě dvou povídek, pro které Edgar Dutka zvolil vypravěčovu vševědoucnost. Benova matka byla v roce 1948 z politických důvodů umístěna do brněnského vězení, a tak se on i jeho sestra Klaudia ocitli v dětském domově. Zjistili jsme, že vyprávění sedmiletého chlapce poznamenalo sociální prostředí, v němž vyrůstal, což se projevilo útlkovským argotem, vulgarismy a slovy slangovými.

Personální vypravěčku Helenku v novele *Hrdý Budžes* ovlivnily protikomunistické postoje rodičů i známých, povědomí o otci v emigraci a její postavení ve školním kolektivu. Helenčin jazyk je hovorový, vulgarismy vyslovuje jen proto, že neví, co znamenají.

Osobní – autorský vypravěč Kvido v románu *Báječná léta pod psa* nabízí pohled do života rodiny, která se musela podřídit normalizaci, aby mohla důstojně žít. Druhé pásmo vyprávění zahrnuje Kvidovy komentáře ke vztahu s redaktorem, jenž posuzuje Kvidovo autobiografické dílo jako nepřípustné až do roku 1991, kdy už mohli lidé vyslovit jakýkoliv názor na uplynulou politickou situaci v Československu. Jazyk vyprávění je spisovný, v dialozích hovorový.

Zjistili jsme, že prózy *U útulku 5*, *Hrdý Budžes* i *Báječná léta pod psa* vychází z konkrétních vzpomínek Edgara Dutky, Ireny Douskové a Michala Viewegha. Věk dětských vypravěčů přibližně odpovídá věku spisovatelů, kteří jim propůjčili své vnější i vnitřní charakteristické rysy. V knihách se mísí pravda s fikcí, o žádné z těchto knih nemůžeme říci, že by byla zcela autobiografická. Přestože se autoři místy nechali unést vlastními zkušenostmi v oblasti slovní zásoby a vyjadřování, tak lze uvěřit, že vyprávění pochází od dětí.

Seznam literatury a použitých zdrojů

Knižní publikace

BEČKA, Josef, Václav. *Česká stylistika*. 1. vyd. Praha: Academia, 1992. 467 s. ISBN 80-200-0020-8.

DOLEŽEL, Lubomír. *Narativní způsoby v české literatuře*. 1. vyd. Praha: Český spisovatel, 1993. 144 s. ISBN 80-202-0418-0.

DOLEŽEL, Lubomír. *O stylu moderní české prózy: výstavba textu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960. 219 s. ISBN neuvedeno.

DOUSKOVÁ, Irena. *Hrdý Budžes*. 1. vyd. Brno: Petrov, 2002. 168 s. ISBN 80-7227-132-6.

DUTKA, Edgar. *U útulku 5*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003. 224 s. ISBN 80-7260-092-3.

GENETTE, Gérard. *Fikce a vyprávění*. 1. vyd. Brno; Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2007. 96 s. ISBN 978-80-85778-56-4.

HAMAN, Aleš. *Prozaické surfování*. Olomouc: Votobia, 2001. 289 s. ISBN 80-719-8493-0.

HARNA, Josef a Rudolf FIŠER. *Dějiny českých zemí II: od poloviny 18. století do vzniku České republiky*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1998. 279 s. ISBN 80-716-8522-4.

HRABÁK, Josef. *Úvod do teorie literatury*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 269 s. ISBN neuvedeno.

CHATMANN, Seymour. *Příběh a diskurs: narativní struktura v literatuře a filmu*. Brno: Host, 2008. 328 s. ISBN 978-80-7294-260-2.

- Irena Dousková. Znojmo: Městská knihovna, 2007. 3 s. ISBN neuvedeno.
- JANOUSĚK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989: III. 1958 -1969*. Praha: Academia, 2008. 549 s. ISBN 978-80-200-1583-9.
- JANOUSĚK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989: IV. 1969-1989*. 1. vyd. Praha: Academia, 2008. 977 s. ISBN 978-80-200-1631-7.
- KOPÁČ, Radim. *Otočila jsem hlavu tím směrem: rozhovory se ženami: o literatuře a jiném*. 1. vyd. Praha: Protis, 2007. 175 s. ISBN 978-80-7386-002-8.
- KROBOTOVÁ, Milena a Drahomíra HOLOUŠOVÁ. *Diplomové a závěrečné práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 117 s. ISBN 80-244-0458-3.
- KUBÍČEK, Tomáš. *Vypravěč: kategorie narativní analýzy*. 1. vyd. Brno: Host, 2007. 240 s. ISBN 978-807-2942-152.
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. *Průvodce literárním dílem: výkladový slovník základních pojmů literární teorie*. 1. vyd. Jinočany: H&H, 2002. 355 s. ISBN 80-731-9020-6.
- MACHALA, Lubomír. *Literární bludiště: bilance polistopadové prózy*. 1. vyd. Praha: Brána, Euromedia Group k. s. – Knižní klub, 2001. 256 s. ISBN 80-7243-139-0 (Brána) a ISBN 80-242-0735-4 (Euromedia Group k. s. – Knižní klub).
- MENCLOVÁ, Věra a kol. *Slovník českých spisovatelů*. 2. vyd. Praha: Libri, 2005. 822 s. ISBN 80-727-7179-5.
- PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 2.vyd. Praha: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta, 2006. 248 s. ISBN 807290244X.
- POLÁČEK, Karel. *Bylo nás pět*. 16. vyd. Praha: Nakladatelství Franze Kafky, 1994. 205 s. ISBN 80-85844-06-0.

RIMMON-KENANOVÁ, Shlomith. *Poetika vyprávění*. 1. vyd. Brno: Host, 2001. 176 s. ISBN 80-729-4004-X.

SCHMID, Wolf. *Narativní transformace: dění, příběh, vyprávění, prezentace vyprávění*. 1. vyd. Brno: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2004. 68 s. ISBN 80-857-7841-6.

STANZEL, Franz, Karl. *Teorie vyprávění*. Praha: Odeon, 1988. 321 s. ISBN neuvedeno.

SVOBODOVÁ, Hana. *Karel Poláček nezemřel*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 2000. 127 s. ISBN 80-858-3472-3.

TODOROV, Tzvetan. *Poetika prózy*. 1. vyd. Praha: Triáda, 2000. 333 s. ISBN 80-86138-27-5.

TŮMA, Oldřich. Proměny komunistického režimu. In: *Slovník komunistické totality*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny; Ústav Českého národního korpusu, 2010. s. 9 - 15. ISBN 978-80-7422-060-9.

VIEWEGH, Michal. *Báječná léta pod psa*. 7. vyd., ve Druhém městě 1. Brno: Druhé město, 2007. 192 s. ISBN 978-80-7227-259-4.

VŠETIČKA, František. *Stavba prózy*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství UP, 1992. 152 s. ISBN 80-706-7203-X.

Články

BALAŠTÍK, Miroslav. „Jenom idiot je veselej pořád...“ *Host*, 2004, roč. 20, č. 6, s. 5-8. ISSN 1211-9938.

BURDA, Alois. Ze čtenářského deníku Aloise Burdy. Irena Dousková: Hrdý Budžes. *Tvar*, 1999, roč. 10, č. 8, s. 7. ISSN 0862-657X.

ČÚZY, Ladislav. Čítanie pre nenáročných. *Kultúrny život*, 1993, roč. 27, č. 2, s. 9. ISSN neuvedeno.

DOSTÁLOVÁ, Anna. Neútulný útulek v roce 1948. *Tvar*, 2004, roč. 15, č. 14, s. 21. ISSN 0862-657X.

DUŠKOVÁ, Anna. A Hrdý Budžes vytrval. *Literární noviny*, 1999, roč. 10, č. 4, s. 7. ISSN 1210-0021.

EXNER, Martin. Hrdý Budžes. Pokus o hlubinnou interpretaci prózy Ireny Douskové. *Tvar*, 2008, roč. 19, č. 18, s. 8. ISSN 0862-657X.

GILK, Erik. Já nevím, jak funguje vývrтка: Rozhovor Erika Gilka s Irenou Douskovou. *Tvar*, 2004, roč. 15, č. 18, s. 4. ISSN 0862-657X.

HVÍŽĎALA, Karel. Rozhovor s Michalem Vieweghem: Bohužel jsem posedlý psaním. *Týden*, 1996, roč. 3, č. 18, s. 72-79. ISSN 1210-9940.

HRTÁNEK, Petr. Všichni ti hajzlové, usoplenci, kriminálníci...*Host (Recenzní příloha)*, 2003, roč. 19, č. 10, s. 1-2. ISSN 1211-9938.

JANÁČEK, Pavel. Grotoska o velké lásce. *Nové knihy*, 1992, č. 44, s. 1. ISSN 0322-922X.

KARFÍK, Vladimír. Báječná léta pod psa. *Literární noviny*, 1993, roč. 4, č. 10, s. 7. ISSN 1210-0021.

KŘÍSTEK, Michal. Narativní způsoby a typ vypravěče v románech M. Viewegha. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada jazykovědná A*, č. 45. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 111-118. ISBN 80-210-1606-X, ISSN 0231-7567.

LADWIGOVÁ, Karla. Rozhovor s Michalem Vieweghem: Pobavit se literaturou aneb celebrity k večeři. *Tvar*, 1993, roč. 4, č. 27-28, s. 7. ISSN 0862-657X.

LUKEŠ, Emil. Vieweghova melancholická groteska. *Tvar*, 1992, roč. 3, č. 51-52, s. 19-20. ISSN 0862-657X.

PEŇÁŠ, Jiří. Vždycky se mi to zvrhne v grotesku. *Mladý svět*, 1993, roč. 35, č. 4, s. 19. ISSN 0323-2042.

RULF, Jiří. Dejte šanci nepříteli! *Reflex*, 1994, roč. 5, č. 41, s. 46-47. ISSN: 0862-6634.

SVOBODOVÁ, Jindřiška. Dvacáté století očima dětského vypravěče. In: *Bohemica Posnanensia*, 5, 2010, s. 257-264. ISBN 978-83-926152-7-9.

TOBOLKOVÁ, Markéta. Budžes – hrdina, který vytrval. *Divadelní noviny*, 2002, roč. 11, č. 22, s. 6. ISSN 1210-471X.

TROST, Pavel. Poslední próza Karla Poláčka. *Slovo a slovesnost*, 1947, roč. 10, č. 2, s. 107-109. ISSN 0037-7031.

TYL, Jiří. Autorský subjekt jako osvoboditel (sebe sama). *Iniciály*, 1993, roč. 4, č. 36, s. 25-26. ISSN 0862- 6324.

VIEWEGHOVÁ, Šárka. Já nepíšu, já skládám. *Instinkt*, 2004, roč. 3, č. 48, s. 68-70. ISSN 1213-774X.

Elektronické zdroje

BEDNÁŘOVÁ, Veronika. Pořád trochu mimo. *Dousková.cz*. [online].

[cit. 2013-01-31]. Dostupné z:

<http://www.douskova.cz/rozhovor/porad-trochu-mimo/>

Česká televize [online]. Česká televize © 1996 – 2013. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/95045-bajecna-leta-pod-psa/29635414163/>

ČTK. Michal Viewegh byl jmenován vyslancem dobré vůle UNICEF. *Novinky.cz* [online].

[cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/225459-michal-viewegh-byl-jmenovan-vyslancem-dobre-vule-unicef.html>

Divadlo Antonína Dvořáka Příbram. [online]. [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.divadlopribram.eu/repertoar/bylo-nas-pet>

Dousková.cz [online]. [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.douskova.cz/knihy/>

KOŠNAROVÁ, Veronika. *Edgar Dutka*. [online]. [cit. 2012-10-11]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1646&hl=edgar+dutka+>

KUBÍČEK, Tomáš. Kdo vypráví vypravěče? *Aluze : revue pro literaturu, filozofii a jiné*. 2007, roč. 11, č. 1, s. 42. [online]. [cit.2012-09-12]. Dostupné z: http://www.aluze.cz/2007_01/05_Studie_-_predmluva_-_Kubicek.php

Krásný ztráty. [online]. [cit. 2013-02-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096002521-krasny-zraty/212562250500020/>

KŘÍŽ, Jiří. Vieweghův divadelní text o sametové revoluci dávno ztratil na aktuálnosti. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/169001-vieweghuv-divadelni-text-o-sametove-revoluci-davno-ztratil-na-aktualnosti.html>

MACH, Vladimír. Gustav Husák. *Totalita.cz*. [online]. Občanské sdružení TOTALITA.CZ, Copyright © 1999-2013. [cit. 2013-01-31]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/vysvetlivky/o_husakg.php

Michal Viewegh [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.viewegh.cz/autor.php>

NĚMEČKOVÁ, Alena. První báseň se jmenovala prase, říká autorka hry Hrdý Budžes. *Ona iDnes.cz* [online]. [cit. 2012-12-11]. Dostupné z: http://ona.idnes.cz/prvni-basen-se-jmenovala-prase-rika-autorka-hry-hrdy-budzes-p4t-/spolecnost.aspx?c=A081130_183017_ona_ony_ves

PŘIBÁŇOVÁ, Alena. *Irena Dousková*. [online]. [cit. 2013-01-31]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1637&hl=Irena+Douskov%C3%A1> 1+

PŘIBÁŇOVÁ, Alena. *Michal Viewegh*. [online]. [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=895&hl=michal+viewegh>

SLADKÝ, Pavel. Edgar Dutka: V literatuře je sentiment trochu trapný. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2012-10-11]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/kultura/64633-edgar-dutka-v-literature-je-sentiment-trosku-trapny.html>

WALSH, Kdo je vypravěč? *Aluze: revue pro literaturu, filozofii a jiné*. 2007, roč. 11, č. 1, s. 50. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: http://aluze.cz/2007_01/06_Studie_-_Walsh.php

WEIMAR, Klaus. Kde a co je vypravěč? *Aluze: revue pro literaturu, filozofii a jiné*. 2009, roč. 13, č. 1, s. 35. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: http://aluze.cz/2009_01/05_studie_weimar.php

Jiné zdroje

PEŠINOVÁ, Lucie. *Postavy a vypravěč ve vybraných prózách reflektujících normalizaci*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Bohumil FOŘT.

Anotace

Jméno a příjmení:	Ilona Macháčková
Katedra nebo ústav:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Kateřina Ďoubalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Dětský vypravěč v prózách Edgara Dutky, Ireny Douskové a Michala Viewegha
Název v angličtině:	Child's narrator in prose by Edgar Dutka, Irena Dousková and Michal Viewegh
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá teoretickým pojetím vypravěče. Je zaměřena na dětského vypravěče v prózách U útulku 5, Hrdý Budžes a Báječná léta pod psa. Spisovatelé Edgar Dutka, Irena Dousková a Michal Viewegh využili svých vzpomínek na dětství.
Klíčová slova:	Vypravěč, česká próza, 20. století, Edgar Dutka, U útulku 5, Irena Dousková, Hrdý Budžes, Michal Viewegh, Báječná léta pod psa
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the theoretical concept of the narrator. Is concentrated on children's narrator in proses The shelter 5, Proud Budžes and Wonderful Years That Sucked. Writers Edgar Dutka, Irena Dousková and Michal Viewegh used their memories of childhood.

Klíčová slova v angličtině:	Narrator, Czech prose, twentieth century, Edgar Dutka, The shelter 5, Irena Dousková, The Proud Budžes, Michal Viewegh, Wonderful Years That Sucked
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	44 stran
Jazyk práce:	český